

Ze2MP_TV8 Terénní vyučování geografie

Cvičení č. 1

Geografická charakteristika prostoru terénního cvičení, zdroje, tvorba pracovních listů.

Přírodní poměry:

- a) Poloha
- b) Geologická stavba
- c) Reliéf – geomorfologie atd.

Cvičení č. 2

Kartografické a jiné zdrojové podklady pro terénní výuku.

Cvičení č. 3

Geografická charakteristika prostoru terénního cvičení, zdroje, tvorba pracovních listů – místo bydliště.

Humánní geografie:

Výběr námětů. Výběr námětů podle NGS USA – pro místo bydliště, kraj, obec, podle Integrované terénní výuky – viz příloha.

Průmysl, zemědělství, služby, školství, kultura, problémy životního prostředí.

Cvičení č. 4

Terénní cvičení – Brno sever

Kompletní příprava terénního cvičení – mapové podklady, komentář k navštíveným místům, fotodokumentace.

Realizace terénního cvičení + zhodnocení, tvorba pracovních listů k území.

Příloha č. 1

Dotazníková šetření v obci

ÚVOD

K nezbytným obsahovým součástem terénního výzkumu patří i práce se základními způsoby získávání prvotních informací o místní krajině a jednotlivých jevech v ní. V této části se podrobněji seznámíte se sběrem a prvotním zpracování socioekonomických informací, které především vystupují ve formě statistických informací.

K získávání a prvotnímu seřazení statistických informací o lidské společnosti a jejích aktivitách, které patří k typickým kvantitativním datům o hromadných jevech, lze běžně využít některou z technik statistického šetření. V 18 století byla samotná statistika původně přímo chápána jako číselné zkoumání společenských jevů a to zejména skutečností určujících sílu tehdejších států.

Obecně můžeme podle míry kontaktu zpravodajské a statistické jednotky rozlišit dva typy statistického šetření:

- *První typ zahrnuje ty techniky šetření, při nichž potřebné informace může zachytit sama zpravodajská jednotka bez přímého kontaktu se statistickými jednotkami (k získávání primárních informací tudíž slouží především pozorování, observace, ovšem zdroji sekundárních informací zde mohou být i starší texty, mapy atd. a jejich prohlížení, vyhodnocení technikou survey).*
- *Druhý typ pak obsahuje techniky, které vyžadují bezprostřední kontakt s lidmi (obyvateli obce). Jejich podstata spočívá v kladení otázek písemnou nebo ústní formou a v zaznamenávání následujících odpovědí (v tomto případě lze použít různé formy anketového neboli dotazníkového šetření či techniky rozhovoru neboli interview).*

Výběr typu statistického šetření, resp. zvolené techniky pochopitelně ve značné míře vychází z celkového charakteru sledovaných jevů. Je nasnadě, že například při zájmu o subjektivní názory občanů nebo hodnocení jejich příklonu apod. je nezbytný druhý typ statistického šetření. Naopak typickým příkladem socioekonomického jevu vhodného ke statistickému šetření prvního typu je mechanický pohyb obyvatelstva, jakožto základní geografická charakteristika jeho dynamiky. Jak známo, k základním druhům mechanického pohybu obyvatelstva patří migrace coby jednorázový, dlouhodobý pohyb, dále dojíždka do školy nebo zaměstnání coby každodenní pravidelný pohyb a konečně i cestovní ruch coby nepravidelný pohyb zejména za službami a rekreací.

Poslední dvě jmenované součásti mechanického pohybu obyvatelstva jsou přitom bezprostředně viditelnou charakteristikou běžného života každé obce, demonstrující současně těsnou vazbu člověka s nejbližším okolím, místní krajinou. Vzhledem ke svému univerzálnímu rozšíření,

relativně přístupné a zvládnutelné technice sběru a zpracování a přitom značné místní a časové proměnlivosti je proto velmi vhodným jevem k praktickému procvičení příslušných geografických vzdělávacích standardů na všech stupních škol. Uvedené učebnicové rozdělení každodenního pohybu obyvatel v určitém sídle se přece jen v praxi diferencuje jiným způsobem. Tomu se samozřejmě přizpůsobilo i statistické šetření denního pohybu obyvatel, které sledovalo několik forem pohybu osob spojených s využitím hromadné nebo individuální dopravy a návštěvností vybraných zařízení. V obci Jedovnice bylo konkrétně provedeno 5 různých šetření a to:

1. vyjížďka (nastupujících a vystupujících) hromadnou dopravou;
2. dopravní průjezdnost obce;
3. klidová doprava;
4. intenzita nákupního pohybu;
5. návštěvnost ostatních zařízení služeb.

Pro minimalizaci náhodnosti vybraného časového průřezu, ale i kontrolu práce jednotlivých žáků či studentů (dále jen „zpravodajských jednotek“) se osvědčilo provést všechna tato šetření opakovaně po několik následujících dnů, během nichž se skupiny zpravodajských jednotek vyměňují (samozřejmě je možné provést obměnu mezi jednotlivými druhy šetření i během jednoho dne, přílišné střídání ovšem nedoporučujeme).

Jednotlivá šetření se liší svou časovou náročností, intenzitou vlastního jevu a v neposlední řadě i svou lokalizací, což samozřejmě ovlivňuje počet potřebných osob (např. při koncentraci několika šetření na jedno místo se celkový počet zpravodajských jednotek může snížit, podobně jako při nižší intenzitě dynamiky). Přihlédnuto bylo i k rozdělení zpravodajských jednotek podle jejich pohybu v extrémních časových intervalech a okrajových částech sídla, resp. k možným omezením šetření tak, aby to minimálně narušilo vypovídací hodnotu zjištěných statistických údajů pro možné praktické využití. Stejně tak je dobré již při rozdělování práce stanovit pořadí a intervaly individuálních střídání v rámci skupinek studentů na jednotlivých místech (např. k výměně na oběd atd.).

Statistická šetření denního pohybu osob uvádí příklad rozpisu akcí a zúčastněných zpravodajských jednotek na jeden den. Mimo jiné je z něho jednoznačně zřejmé, že jde o poměrně značný počet zpravodajů, potřebných pro všechna uvažovaná šetření. Jedná se přitom o minimální prověřený počet osob, který je vhodné dále zvýšit například v případě mladších žáků (studentů). V části B s názvem Šetření pohybu osob - Jedovnice, květen 2000 je uveden příklad obecného formuláře pro různá statistická šetření pohybu osob, který se může konkretizovat pro šetření i v jiné lokalitě.

Druhý typ šetření statistických informací je z hlediska zpravodajských jednotek náročnější, neboť probíhá přímo mezi obyvateli obce a počítá již s jejich aktivní spoluprací. Vedle obligátního stanovení věcného, časového a prostorového rozsahu tohoto statistického šetření je v tomto případě důležité i rozhodnutí o zvolené formě zadávání otázek - ústní nebo písemné a o rozsahu respondentů - úplném, zahrnujícím veškeré obyvatelstvo (dospělé, voliči, rodinní příslušníci) nebo výběrovém. Výběr dotazovaných občanů může být přitom náhodný (např. všichni kolemjdoucí nebo právě doma přítomní) nebo zaměřený, resp. cílený podle určitého, nezávisle vystupujícího hlediska (např. podle volebních seznamů se vytypuje skupina respondentů - každý x-tý - tak, aby nedocházelo k obcházení stejných lidí). Samozřejmou podmínkou vybraného souboru by vždy mělo být dodržení jeho reprezentativnosti.

Příkladem tohoto typu získávání informací může být dotazníkové šetření mezi občany, zaměřené na subjektivní vyhodnocení environmentální kvality obce a jejich jednotlivých částí (formulář je zpracován podle P. Knoxe, 1996 viz A. Hynek, 1998), jenž je obsahem části C - dotazník kvality životního prostředí. Jiným příkladem je šetření spádovosti základní maloobchodní sítě (potravinářské obchody), k němuž je použito techniky ústního anketového šetření. Reálnost a praktické využití tohoto šetření v regionálním rozvoji obce byla potvrzena v roce 1999 při praktickém cvičení studentů 2. ročníku učitelského studia zeměpisu na PdF MU v obci Jedovnice. K dispozici byl jednoduchý formulář, v němž byla kombinována čárková metoda s výpisy (viz příloha v části B - spádovost základní maloobchodní sítě (potravinářské obchody). V části A jsou uvedeny úkoly pro obecnou charakteristiku obce. Všechny uvedené typy šetření se dají přizpůsobit podmínkám místního regionu.

Forma: terénní cvičení

Pomůcky: mapa č. 2, tabulky pro jednotlivé šetření, tužka.

Úkoly

A. Obecná charakteristika a úkoly pro práci v obci

I. Každých 10 roků (od roku 1869) probíhá na území naší republiky sčítání obyvatelstva. Údaje se zpracovávají tak, že dochází k jejich sumarizaci v hierarchické posloupnosti (obec, okres, kraj, Česká republika). Tyto údaje jsou k dispozici.

Na základě těchto údajů srovnajte:

- a) Vývoj demografických ukazatelů (obec, kraj) v časové řadě.
- b) Demografické hodnoty mezi obcí, krajem, popř. ČR.

Úkoly:

1. Zjistí vývoj počtu obyvatelstva.

2. Zjistí přirozený přírůstek, úbytek (porodnost, úmrtnost).
3. Jaké je stěhování obyvatelstva tzv. - migrační saldo.
4. Zjistí průměrný věk, věkový medián, proces stárnutí obyvatelstva jako celku.
5. Jak se tyto údaje změnily od posledního sčítání obyvatelstva, popř. od starších šetření a co je příčinou?
6. Jak se demografické ukazatele za obce liší od údajů za kraj, popř. za republiku a co je toho příčinou?

II. V místních názvech jsou často zahrnuta charakteristická přírodní specifika oblasti. Změnou dochází k jejich zániku či transformaci, ale původní název (označení) zůstává. Na základě analýzy místních názvů zjistěte:

- a) Významné dějinné události.
- b) Původ místního názvu.

Úkoly:

1. Co víte o vzniku obce, města, městské čtvrti a jaký vliv měly přírodní podmínky na vznik sídla a jeho název?
2. Jaké jsou podmínky pro rozvoj cestovního ruchu a rekreace a které realizační předpoklady jsou v obci, městě. Co brání naopak rozvoji cestovního ruchu a rekreace?
3. Vyhodnoťte makropoložku obce, města a jejich komunikační dostupnost.
4. Na základě zjištěné charakteristiky služeb v obci, městě, mě. čtvrti udělejte návrh na zlepšení situace.

B. Statistická šetření denního pohybu osob

Místo: Integrované odborné pracoviště PdF MU v obci Jedovnice

Čas: 2 pracovní dny uprostřed týdne

Cíl: sběr informací pro geograficko-statistické zpracování ve cvičeních ze socioekonomické geografie

Tab.1

Šetření vyjížďky (nastupujících a vystupujících) hromadnou dopravou	
Rozpis akcí a zjišťujících osob na 1 den- celodenní šetření (cca 4.00 - 23.15 hod.)	
Zastávka	Minimální počet a jména zjišťujících osob
Jedovnice - náměstí (směr Brno, Blansko)	2
Jedovnice - náměstí (směr Vyškov, Ostrov)	2
Jedovnice – Chaloupky (a zpět)	2
Jedovnice - Újezd (a zpět)	2
Mezisoučet počtu zjišťujících osob	8

Tab. 2

Šetření dopravní průjezdnosti obcí - celodenní (cca 5.00 - 23.00 hod.)	
Místo	Minimální počet a jména zjišťujících osob
Střed obce - náměstí (oba směry)	1
Čerpací stanice (oba směry s rozlišením Vyškov a Ostrov)	2
Okraje obce - Chaloupky, Újezd	Zpravodaj v rámci rozpisu z tab. č. 1

Tab. č. 3

Šetření klidové dopravy - po 1/2 hod. intervalech (cca 8.00 - 22.00 hod.)	
Místo	Minimální počet a jména zjišťujících osob
parkoviště na náměstí	2
Mezisoučet počtu zjišťujících osob za obě šetření	5

Tab č. 4

Šetření intenzity nákupního pohybu (výrazně kratší šetření podle otevírací doby)	
Místo	Minimální počet a jména zjišťujících osob
Potraviny Jednota	2
Konzum	2
Potraviny Uniko	1
Jednota Chaloupky	1
Mezisoučet počtu zjišťujících osob	6

Tab. č. 5

Šetření návštěvnosti ostatních zařízení (po 1/2 hod. intervalech - 9.00 – 21.00)	
Obecní úřad, pošta	zpravodaj v rámci rozpisu z tab. č. 3
spořitelna, zdrav. středisko	zpravodaj v rámci rozpisu z tab. č. 4
restaurace na náměstí	zpravodaj v rámci rozpisu z tab. č. 3
restaurace Chaloupky	zpravodaj v rámci rozpisu z tab. č. 4

Celkem zjišťujících osob na den	19
--	-----------

Tabulky pro výše uvedená šetření:

Šetření pohybu osob - Jedovnice

Druh šetření:

Den šetření:

Místo:

Zpravodaj:

Vyjíždka s ČSAD	průjezd obcí	individ. parkování	návštěva obchodu	návštěva restaurace	návštěva OU	návštěva zdrav. zařízení	jiné
Vysvětlivky legendy							

Čas	Bližší charakteristika akce: (Např. pohlavní a věková struktura osob, druh a obsazenost vozidla, apod.).	Celk. počet jednotek
5:00 - 5:30		
5:30 - 6:00		
6:00 - 6:30		
6:30 - 7:00		
7:00 - 7:30		
7:30 - 8:00		
8:00 - 8:30		
8:30 - 9:00		
9:00 - 9:30		

9:30 – 10:00		
10:00 - 10:30		
10:30 - 11:00		
11:00 - 11:30		
11:30 - 12:00		
12:00 - 12:30		
12:30 - 13:00		
13:00 - 13:30		
13:30 - 14:00		
14:00 - 14:30		
14:30 - 15:00		
15:00 - 15:30		
Čas	Bližší charakteristika akce: (Např. pohlavní a věková struktura osob, druh a obsazenost vozidla, apod.).	Celk. počet jednotek
15:30 - 16:00		
16:00 - 16:30		
16:30 - 17:00		
17:00 - 17:30		
17:30 - 18:00		

18:00 - 18:30		
18:30 - 19:00		
19:00 - 19:30		
19:30 - 20:00		
20:00 - 20:30		
20:30 - 21:00		
21:00 - 21:30		
21:30 - 22:00		
22:00 - 22:30		
22:30 - 23:00		
23:00 - 23:30		
23:30 - 24:00		
24:00 - 0:30		
0:30 - 1:00		
1:00 - 1:30		
1:30 - 2:00		
2:00 - 2:30		
2:30 - 3:00		
3:30 - 4:00		

4:00 - 4:30		
4:30 - 5:00		
Denní souhrn		

Spádovost základní maloobchodní sítě (potravinářské obchody)

Cíl: sběr informací pro geograficko-statistické zpracování ve cvičeních ze socioekonomické geografie)

Prodejní jednotka a místo skupiny:
(Vypsát pro jednotlivé zpravodajské skupiny.)

Zjišťující osoby (zpravodajské jednotky):

Čas: otevírací doba prodejny, rozdělená do 1/2 hod. intervalů (pro jednotlivé zpravodaje předem stanoveny jimi sledované intervaly).

Časový interval:										
------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Návštěvnost zařízení v daném intervalu

Počet návštěvníků celkem (čárková metoda)	
---	--

Charakteristika návštěvníka (statistické jednotky)

Věková skupina:	Předproduktivní:	Produktivní:	Poproduktivní:
Počet: (čárková metoda)			

Pohlaví:	Muž	Žena
Počet (čárková metoda)		

Individuální množství nákupu

do 50 Kč	51 - 100 Kč	101 - 200 Kč	201 - 500 Kč	501 -1000 Kč	1 000 a více Kč

Ostatní informace:

1. Jste:	Místní		Odjinud	
2. Pokud nejste místní, důvod Vaší zdejší přítomnosti?	pracovní		rekreační	
	Jiný (vypsat)			
3. Pokud bydlíte v Jedovnicích, v které části a na které ulici: (vypsat)				

4. Do prodejny chodíte:	Pravidelně (několikrát týdně)	jste zde náhodně
Počet (čárková metoda)		

5. Co by jste navrhol(a) pro zlepšení prodeje v této prodejně? (vypsat)

Děkujeme za Vaše odpovědi.

Dotazník kvality životního prostředí – formulář

Název části obce :					
Dotaz na:	odpoč- tové b.	max	Dotaz na:	odpoč- tové b.	max.
1. Dopravní provoz			8. Bezpečnost		
normální sídelní	0		velmi dobrá	0	
nadnormální sídelní	3		snížená	3	
velký sídelní a tranzitní	6	6	nedostatečná	7	7
2. Vzhledová kvalita			9. Kvalita místních komunikací		

vysoká	0		velmi dobrá	0	
běžná	1		dostačující	3	
nízká	3	3	špatná	7	7
3. Dostupnost obchodů a základních škol			10. Zeleň, zahrady, parky, trávníky		
ZŠ a obchody do 5 min chůze	0		výrazné zastoupení	0	
ZŠ, ale žádné obchody do 5min chůze	2		běžné zastoupení	2	
obchody, ale žádná ZŠ do 5min chůze	5		nízké, nedostatečné	6	6
žádná ZŠ či obchod do 5min chůze	7	7	11. Údržba ulic, parků, veřej. prostranství		
4. Dostupnost autobusové zastávky			velmi dobrá	0	
do 5 min chůze	0		dobrá	2	
přes 5 min chůze	3	3	nízká, nedostatečná	6	6
5. Znečištění ovzduší			12. Bydlení		
nepatrné	0		kvalitní	0	
lehké	3		průměrné, standardní	3	
těžké	9	9	mizerné	6	6
6. Hluk			13. Občanská pospolitost, sociál. prostředí		
běžný sídelní	0		dobrá	0	
nadměrný sídelní, ale ne dílčí	2		nízká	3	
celkový i dílčí nadměrný	5	5	chybějící, asociální	6	6
7. Soukromí			14. Procházky, sport, rekreace		
všestranně zachované	0		do 10min chůze	0	
částečně zachované	2		do 20min chůze	3	
zcela narušené	5	5	nad 20min chůze	6	
			15. Umělé sportovní plochy (hřiště, tělocvičny)		
			dostačující	0	
			nedostačující	3	
			chybí úplně	6	6

(Knox 1996, Hynek 1998)

Poznámka:

Výběr otázek může ovlivnit několik faktorů, jako je např. typ a velikost sídla či městské části a cíl, kterého bychom chtěli dosáhnout. Takové dotazníkové šetření by měla správa obce vyžadovat, aby zjistila názory obyvatel a mohla tak svým rozhodováním cíleně obec či městskou část řídit. Dotazování by tak měli nabýt jistoty, že se na vytváření obce spolupodílejí.

Příloha č. 2 Konfrontace – NGS USA – RVP – vypište, co se týká místní krajiny

GEOGRAFICKÉ INFORMACE, ZDROJE DAT, KARTOGRAFIE A TOPOGRAFIE -	SVĚT V PROSTOROVÝCH SOUVISLOSTECH (K 5-8)
<ul style="list-style-type: none"> - organizuje a přiměřeně hodnotí geografické informace a zdroje dat z dostupných kartografických produktů a elaborátů, z grafů, diagramů, statistických a dalších informačních zdrojů - používá s porozuměním základní geografickou, topografickou a kartografickou terminologii - přiměřeně hodnotí geografické objekty, jevy a procesy v krajinné sféře, jejich určité pravidelnosti, zákonitosti a odlišnosti, jejich vzájemnou souvislost a podmíněnost, - rozeznává hranice (bariéry) mezi podstatnými prostorovými složkami v krajině - vytváří a využívá osobní myšlenková (mentální) schémata a	<p>Standard 1: Jak používat mapy a jiné ukazatele geografické informace, nástroje a technologie pro získání, zpracování a zápis informací v prostoru.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Popis důvodů a rozlišujících charakteristik výběrů mapové projekce<ul style="list-style-type: none"> - <i>Školní atlas světa, , http://bcs.wiley.com</i> - Vysvětlení výběru měřítka, legendy<ul style="list-style-type: none"> - <i>ukázky několika druhů map (plány, atlasy, turistické mapy apo.)</i> - Vysvětlení a užití dat geografických databází (sčítání lidu, land use)<ul style="list-style-type: none"> - <i>www.arcdata.cz</i> - Užití dat různých symbolů a barev pro vytváření tematických map<ul style="list-style-type: none"> - žáci mohou sami navrhnout symboly a barvy do tematických map, jaké značky by užíli apod. - Umět vybrat vhodnou mapu či jinou geografickou pomůcku pro vysvětlení odpovědi na geografické problémy<ul style="list-style-type: none"> - připravit pro žáky nějaký zábavný test, kde by měli podle různých tematických map zjistit požadované informace nebo se ptát co mohou najít v nějaké konkrétní mapě - Umět posoudit příčiny vzniku suburbanizace popř. kde by se mohla začít tvořit

<p>myšlenkové (mentální) mapy pro orientaci v konkrétních regionech, pro prostorové vnímání a hodnocení míst, objektů, jevů a procesů v nich, pro vytváření postojů k okolnímu světu</p> <p>Učivo</p> <ul style="list-style-type: none"> - komunikační geografický a kartografický jazyk - vybrané obecně používané geografické, topografické a kartografické pojmy; základní topografické útvary: důležité body, výrazné liniové (čárové) útvary, plošné útvary a jejich kombinace: sítě, povrchy, ohniska - uzly; hlavní kartografické produkty: plán, mapa; jazyk mapy: symboly, smluvené značky, vysvětlivky; statistická data a jejich grafické vyjádření, tabulky; základní informační geografická média a zdroje dat - geografická kartografie a topografie - glóbus, měřítko glóbusu, zeměpisná síť, poledníky a rovnoběžky, zeměpisné souřadnice, určování zeměpisné polohy v zeměpisné síti; měřítko a obsah plánů a map, orientace plánů a map vzhledem ke světovým stranám; praktická cvičení a aplikace s dostupnými kartografickými produkty v tištěné i elektronické podobě 	<p>(atraktivita místa)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Užívat mapu na porozumění šíření různých epidemií či rozsahů přír. katastrof <p>http://atlas.gc.ca, http://nts4cgu.cz/website/geoinfo, http://www.russianatlas.net, https://zulu.ssc.nasa.gov/mrsid.pl, využit program ArcExplorer k tvorbě různých tématických map</p> <p>Standard 2: Používání mentálních map k uspořádání informací o lidech, místech, a prostředí v prostorových souvislostech</p> <ul style="list-style-type: none"> - - Načrtnout mapu různých regionů a srovnat ji s mapou v atlase (vymezit si své nedostatky, zlepšit se ve znalosti daného regionu). - Nakreslit mentální mapu míst, které by člověk mohl navštívit během cesty mezi dvěma místy (př. z Paříže do Moskvy). - Připravit si vlastní načrtnuté mapy pro vysvětlení dopravní situace v blízkosti školy. - Nakreslit mapu světa a vysvětlit možné příčiny rozloh velkých států, tvarů hranic apod. <p>Standard 3: Jak analyzovat prostorové rozmístění lidí, míst a životního prostředí Země</p>
---	---

Vyřazené standardy NGS USA

Standard 2: Používání mentálních map k uspořádání informací o lidech, místech, a prostředí v prostorových souvislostech

- Znat a nalézt místa původních civilizací světa -
  - Znat největší urbánní oblasti USA (či své země) nyní a v minulosti.
- Znat oceánské proudy, směry hlavních větrů, zemské desky, klimatické pásy.
mapa - klimatické poměry, hydrosféra a typy reliéfu pevnin

Standard 3: Jak analyzovat prostorové rozmístění lidí, míst a životního prostředí Země

- porovnáváním map a dalších kartografických a obrazových prostředků
  - Používat mapy, grafy, satelit. obr., sledovat změnu v krajině v čase (zalesnění, změny T) – vytvářet závěry
- <https://zulu.ssc.nasa.gov/mrsid.pl>

- Používat pozorování v terénu, mapy ... => srovnávat humánní charakteristik míst (víra, jazyk, politika atd.)
- Na základě obr., fotek ... => sledovat rozdíly a podobnosti v kulturní krajině (ulice v Miami X ulice v Latinské Americe)
- Používat mapy, grafy, satelit. obr. => sledovat změnu míst v čase (kácení lesů, doprava...)
- Hodnotit vliv technologie na krajinu během času v různých oblastech (kácení deštných lesů, výstavba přehrad atd.)

Pojmy

- *graf, diagram, tabulka, mapa, plán, měřítko, globus, legenda, zeměpisná síť, zeměpisné souřadnice, poledníky, rovnoběžky, výškopis, polohopis, kóty, kartografické zobrazení*

SPOLEČENSKÉ A HOSPODÁŘSKÉ PROSTŘEDÍ		
RVP		NGS USA
Učivo	Kompetence	
obyvatelstvo světa - základní kvantitativní a kvalitativní geografické, demografické hospodářské a kulturní charakteristiky	posoudí na přiměřené úrovni prostorovou organizaci světové populace, její rozložení, strukturu, růst, pohyby a dynamiku růstu a pohybů posoudí na přiměřené úrovni prostorovou organizaci světové populace, její rozložení, strukturu, růst, pohyby a dynamiku růstu a	<ul style="list-style-type: none"> - <i>popsat rozdíly v míře populačního růstu v rozvojových a rozvinutých zemích za použití pojmů jako přirozený přírůstek, hrubá míra porodnosti, hrubá míra úmrtnosti a kojenecká úmrtnost</i> - <i>používat věkové pyramidy k popisování struktury obyvatel v různých zemích</i> - <i>používat mapy a obrázky z různých období k tomu, aby ilustroval změny způsobené migrací</i>

	pohybů	
globalizační společenské, politické a hospodářské procesy - aktuální společenské, sídelní, politické a hospodářské poměry současného světa, sídelní systémy, urbanizace, suburbanizace	zhodnotí na vybraných příkladech mozaiku multikulturního světa posoudí, jak přírodní podmínky souvisí s funkcí lidského sídla, pojmenuje obecné základní geografické znaky sídel	<ul style="list-style-type: none"> - vysvětlí důvody přítomnosti různých etnických skupin v různých zemích - najdi důkazy o existenci odlišných kultur ve svém okolí (příjmení, restaurace)
světové hospodářství - sektorová a odvětvová struktura, územní dělba práce, ukazatelé hospodářského rozvoje a životní úroveň	zhodnotí přiměřeně strukturu, složky a funkce světového hospodářství, lokalizuje na mapách hlavní světové surovinové a energetické zdroje porovnává předpoklady a hlavní faktory pro územní rozmístění hospodářských aktivit	<ul style="list-style-type: none"> - Definování a zmapování 3 primárních a 3 sekundárních ekonomických aktivit (v celosvětovém měřítku) a terciéru, spolu s vysvětlením jeho současné zásadní role - Analýza prostorového rozložení ekonomických aktivit (lokalizace ve vlastním regionu a její důsledky, důsledky úbytku malých obchodů, ekonomické a sociální dopady přemístění výroby) - Příčiny vzniku světového obchodu (komparativní výhody jednotlivých zemí, světový pohyb zboží, důvody a důsledky exportu surovin, na kterém se zakládají ekonomiky některých zemí) - současné obchodní sítě - Sepsat, vymezit a zmapovat hlavní typy zemědělských sídel, hlavní typy urbanizovaných sídel (přístavní města, vládní města, plánovaná města). Učitel ve třídě vytvoří i plánovací týmy, které vytvoří model svého města. - Vysvětlit spojitosti mezi průmyslovým rozvojem a venkovsko-městskou migrací, dále popisuje kulturní aktivity a důvody přitažlivosti městských center pro ekonomickou atraktivitu
regionální společenské, politické a hospodářské	porovnává státy světa a zájmové integrace	<ul style="list-style-type: none"> - vysvětlit, jak spolupráce a konflikty mohou vést k přidělení kontroly nad zemským povrchem (např. regionální rozdělení území, státy, zóny volného

<p>útvary - porovnávací kritéria: národní a mnohonárodnostní státy, části států, správní oblasti, kraje, města, aglomerace; hlavní a periferní hospodářské oblasti světa; politická, bezpečnostní a hospodářská seskupení (integrace) států; geopolitické procesy, hlavní světová konfliktní ohniska</p>	<p>států světa na základě podobných a odlišných znaků</p>	<p><i>obchodu,...)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>identifikovat příčiny konfliktů o vedení hranic a vnitřní spory ve státě mezi příslušníky různých kultur (konflikt mezi Severní a Jižní Koreou – ustanovení hranice na 38. rovnoběžce; snaha separatistických skupin o osamostatnění – Baskové ve Španělsku,...)</i>
---	---	---

<http://www.monde-diplomatique.fr/cartes/energierenouv> - obnovitelné zdroje energie

<http://www.monde-diplomatique.fr/cartes/mondesol> - ztráta půd

http://www.china-profile.com/data/ani_ceu_pop.htm# - populační pyramidy

http://www.un.org/esa/population/publications/WUP2005/2005WUP_FS2.pdf - městské obyvatelstvo

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/f8/Pop_density.jpg

hustota zalidnění

Přírodní obraz Země

Učivo

- **Země jako vesmírné těleso**
- tvar, velikost a pohyby Země, střídání dne a noci, střídání ročních období, světový čas, časová pásma, pásmový čas, datová hranice, smluvený čas
- **krajinná sféra** - přírodní sféra, společenská a hospodářská sféra, složky a prvky přírodní sféry
- **systém přírodní sféry na planetární úrovni** - geografické pásy, geografická (šířková) pásma, výškové stupně
- **systém přírodní sféry na regionální úrovni** - přírodní oblasti

Fyzickogeografické systémy

- zhodnotit postavení Země ve vesmíru a srovnávat podstatné vlastnosti Země s ostatními tělesy sluneční soustavy (pomůcky, jak PC ilustrace, tak mechanických modelů sluneční soustavy)
- prokáže na konkrétních příkladech tvar planety Země, zhodnotí důsledky pohybů Země na život lidí a organismů
- rozlišit a porovnat složky a prvky přírodní sféry, jejich vzájemnou souvislost a podmíněnost, rozeznává, pojmenuje a klasifikuje tvary zemského povrchu
- struktura přírodních sfér a jejich
- Vysvětlit modelaci povrchu činností ledovců a vody (proudící i mořské).
- Vysvětlit příčiny vulkanické a zemětřesné aktivity na okrajích litosférických desek (např. Ohnivý ring, San Andreas Fault v Kalifornii)
- Popsat oceánskou cirkulaci a její vliv na klima (např. vliv Severoatlantského proudu na klima v Evropě)
- S použitím diagramů a map popsat, jak vzájemné postavení Země a Slunce ovlivňuje horizontální a vertikální rozložení sluneční energie na Zemi.
- Spojit existenci určitých jevů s ročními změnami vzájemného postavení Země a Slunce (např. výskyt hurikánů na podzim v subtropických oblastech a tornád s povodněmi na jaře a v létě v mírných zeměpisných šířkách)
- Vysvětlit princip monzunů ve vztahu k měnící se pozici Země vůči Slunci.

ZEMĚPIS (GEOGRAFIE)
Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru
RVP ZV ČR versus NGS USA

<p>ČR – RVP ZV Geograficky vzdělaný člověk si osvojí</p>	<p>USA – NGS Geograficky vzdělaný člověk si osvojí</p>
<p>Geografické informace, zdroje dat, Kartografie a topografie</p> <ul style="list-style-type: none"> • komunikační geografický a kartografický jazyk - vybrané obecně používané geografické, • topografické a kartografické pojmy; • základní topografické útvary: důležité body, výrazné liniové (čárové) útvary, plošné útvary a jejich kombinace: sítě, povrchy, ohniska - uzly; • hlavní kartografické produkty: plán, mapa; jazyk mapy: symboly, smluvené značky, vysvětlivky; • statistická data a jejich grafické vyjádření, tabulky; • základní informační geografická média a zdroje dat • geografická kartografie a topografie - glóbus, měřítko glóbusu, zeměpisná síť, poledníky a rovnoběžky, zeměpisné souřadnice, určování zeměpisné polohy v zeměpisné síti; měřítko a obsah plánů a map, orientace plánů a map vzhledem ke světovým stranám; praktická cvičení a aplikace s dostupnými kartografickými produkty v tištěné i elektronické podobě 	<p>Standard 1: Jak používat mapy a jiné ukazatele geografické informace, nástroje a technologie pro získání, zpracování a zápis informací v prostoru</p> <ul style="list-style-type: none"> - Popis důvodů a rozlišujících charakteristik výběrů mapové projekce - Vysvětlení výběru měřítka, legendy - Vysvětlení a užití dat geografických databází (sčítání lidu, land use) - Užití dat různých symbolů a barev pro vytváření tematických map - Užití dat, symboliky pro znázornění pohybových charakteristik jako obchod s ropou, či mořské proudy - Pomocí globu konstrukce osy slunce Země a vysvětlit s tím souvisejících pojmů jako rotace oběh, barycentrum atd. - Umět vybrat vhodnou mapu či jinou geografickou pomůcku pro vysvětlení odpovědi na geografické problémy <p>– Užívat mapu na porozumění šíření různých epidemií či rozsahů přír. katastrof</p> <p>Standard 2: Používání mentálních map k uspořádání informací o lidech, místech, a prostředí v prostorových souvislostech</p> <ul style="list-style-type: none"> - Znat a nalézt místa původních civilizací světa. - Znat největší urbánní oblasti USA (či své země) nyní a v minulosti. - Znat oceánské proudy, směry hlavních větrů, zemské desky, klimatické pásy. - Načrtnout mapu různých regionů a srovnat ji s mapou v atlase (vymezit si své nedostatky, zlepšit se ve znalosti daného regionu). - Nakreslit mentální mapu míst, které by člověk mohl navštívit během cesty mezi dvěma místy (př. z Paříže do Moskvy). - Připravit si vlastní načrtnuté mapy pro vysvětlení dopravní situace v blízkosti školy. - Nakreslit mapu světa a vysvětlit možné příčiny rozloh velkých států, tvarů hranic apod.
<p>Přírodní obraz. Země</p> <ul style="list-style-type: none"> • Země jako vesmírné těleso - tvar, velikost a pohyby Země, střídání dne a noci, střídání ročních období, světový čas, časová pásma, pásmový čas, datová hranice, smluvený čas • krajinná sféra - přírodní sféra, společenská a hospodářská sféra, složky a prvky přírodní sféry • systém přírodní sféry na planetární úrovni - geografické pásy, geografická (šířková) pásma, výškové stupně • systém přírodní sféry na regionální úrovni - přírodní oblasti 	<p>Standard 8: FG procesy a jejich vliv na zemský povrch</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vysvětlit modelaci povrchu činností ledovců a vody (proudící i mořské). - Vysvětlit příčiny vulkanické a zemětřesné aktivity na okrajích litosférických desek (např. Ohnivý ring, San Andreas Fault v Kalifornii) - Popsat oceánskou cirkulaci a její vliv na klima (např. vliv Severoatlantského proudu na klima v Evropě) - Zkonstruovat a analyzovat klimatogramy pro různá místa Země - Srovnat podobné regiony (např. pouště v Nevadě a západní Číně, subarktické pásmo v Rusku a Kanadě) - Zobecňovat na základě map (např. vztah mezi oceánskými proudy, převažujícím vzdušným prouděním a atmosférickým tlakem) - S použitím diagramů a map popsat, jak vzájemné postavení Země a Slunce ovlivňuje horizontální a vertikální rozložení sluneční energie na Zemi. - Spojit existenci určitých jevů s ročními změnami vzájemného postavení Země a Slunce (např. výskyt hurikánů na podzim v subtropických oblastech a tornád s povodněmi na jaře a v létě v mírných zeměpisných šířkách) - Vysvětlit princip monzunů ve vztahu k měnící se pozici Země vůči Slunci. - Popsat procesy, které vedou ke vzniku fosilních paliv, a to i ve vztahu ke konkrétním lokalitám (např. vznik uhlí v Appalachian Mountains a UK během tropického klimatu a jejich následný „transport“ do vyšších zeměpisných šířek, kde panuje chladnější klima) - Odhadnout hydroenergetický potenciál zemí na základě map a klimatických dat. - Uvědomit si vztah mezi kvalitou půd a charakterem zemědělské půdy v konkrétních oblastech (např. produkce bavlny na bohatých aluviálních půdách Mississippijské delty) <p>– Odhadnout možné následky globální tektoniky (např. kontinentální drift, zemětřesení, vulkanická aktivita)</p>

<p>Regiony světa</p> <ul style="list-style-type: none"> světadíly, oceány, makroregiony světa - určující a porovnávací kritéria; jejich přiměřená charakteristika z hlediska přírodních a socioekonomických poměrů s důrazem na vazby a souvislosti (přírodní oblasti, podnebné oblasti, sídelní oblasti, jazykové oblasti, náboženské oblasti, kulturní oblasti) modelové regiony světa - vybrané modelové přírodní, společenské, politické, hospodářské a environmentální problémy, možnosti jejich řešení 	<p>Standard 4: Místa a regiony</p> <ul style="list-style-type: none"> - použitím pozorování, map a dalších prostředků budou vymýšlet a testovat hypotézy zaměřené na to, jak ovlivňují přírodní hazardy (zemětřesení, záplavy atd) rozmístění a vzhled staveb - používat mapy, grafy, satelit. obr., sledovat změnu v krajině v čase (zalesnění, změny T) – udělat z toho nějaký závěr - používat pozorování v terénu, mapy ... => srovnávat humánní charakteristik míst (víra, jazyk, politika atd.) - na základě obr., fotek ... => sledovat rozdíly a podobnosti v kulturní krajině (ulice v Miami X ulice v Latinské Americe) - používat mapy, grafy, satelit. obr. => sledovat změnu míst v čase (kácení lesů, doprava....) - jak různá technika ovlivňuje místa (železnice v 19. stol a satelitní komunikace ve 20. století v SV oblasti USA) => význam různých faktorů v různých obdobích - hodnotit vliv technologie na krajinu během času v různých oblastech (kácení deštných lesů, výstavba přehrad atd.) <p style="text-align: center;">Standard 6: Jak kultura a zkušenosti ovlivňují lidské vnímání míst a regionů</p> <ul style="list-style-type: none"> - získat informace o různých názorech, jak využít určitou lokalitu v místě studentova bydliště, analyzovat tyto názory a rozhodnout, který je nejlepší pro danou komunitu - porovnat, jak lidé různých kultur definují, pojmenovávají místa a regiony (např. názvy ulic, míst, které symbolizují určité historické události, "oslavují" historické osoby ...) - vysvětlit dopad techniky (klimatizace, zavlažování) na využití míst (např. aridních oblastí) - představit si, jak technika ovlivňuje a mění pohled na svět (např. jak mohl sněžný skútr změnit vnímání okolí v oblastech, kde žijí Inuité) - najít příklady reklamy, která ovlivňuje pohledy lidí na určité místo (např. využití horských krajin pro reklamy na automobily, "Divokého západu" v reklamách na cigarety atd.) - uvést příklady, jak např. náboženství nebo určité hodnotové systémy ovlivňují tradiční způsoby přístupu k využití země (muslimové x židé na Středním východě) - vysvětlit snahy imigrantů ,kteří přichází do USA, uchovat si zvyky a tradice, které si přinesli - udělat sbírku fotografií, obrázků, reklam, které ukazují symboly země či města (Big Ben, Socha Svobody, Golden Gate Bridge atd.) - nakreslit mapu svého bydliště se zakreslenými významnými body/symboly, totéž pro hlavní město nebo významná města regionu <p style="text-align: center;">Standard 5: Místa a regiony (lidé vytvářejí regiony, aby vyjádřili/vysvětlili složitost Země)</p> <ul style="list-style-type: none"> - uvést příklad regionů rozdílného měřítka (př. na úrovni zemí, měst) - navrhnout kritéria, která by definovala ohnisko regionu (př. Amsterdam jako dopravní centrum) - popsát vztahy mezi fyzickými a humánními charakteristikami regionu - kritéria pro příklad funkčního regionu - navrhnout kritéria pro příklad percepčního regionu (př. Riviéra v jižní Francii) - pomocí map a grafických pomůcek ukázat regionální změny po desetiletích, a vysvětlit jak tyto změny ovlivňují vlastnosti těchto míst - vysvětlit faktory, které přispívají ke změně regionálních charakteristik (př. ekonomický rozvoj, migrace) - vysvětlit důležitost obchodních a jiných spojení mezi regiony v USA a ve světě, pomocí map, tabulek a grafů - vysvětlit významnost regionu, který je známý jako rozvojový region spíše než méně rozvinutý region - zhodnotit regionální „události“ přispívající k vytvoření image regionu (př. přírodní katastrofy v Kalifornii)
<p>Společenské a hospodářské prostředí</p> <ul style="list-style-type: none"> obyvatelstvo světa - základní kvantitativní a kvalitativní geografické, demografické hospodářské a kulturní charakteristiky globalizační společenské, politické a hospodářské 	<p>Standard 13: Jak síly spolupráce a konfliktů mezi lidmi ovlivňují členění a ovládání zemského povrchu</p> <ul style="list-style-type: none"> - proč a jak spolupráce a konflikty mezi lidmi ovlivňují sociální, politické a ekonomické rozdělení prostoru na Zemi v různých úrovních - jaké jsou dopady (důsledky) mnohonásobného prostorového členění na běžný lidský život - jak různá hlediska a vlastní zájmy hrají roli v konfliktech nad územími a zdroji

procesy - aktuální společenské, sídelní, politické a hospodářské poměry současného světa, sídelní systémy, urbanizace, suburbanizace

- **světové hospodářství - sektorová a odvětvová struktura, územní dělba práce, ukazatelé hospodářského rozvoje a životní úroveň**
- **regionální společenské, politické a hospodářské útvary - porovnávací kritéria: národní a mnohonárodnostní státy, části států, správní oblasti, kraje, města, aglomerace; hlavní a periferní hospodářské oblasti světa; politická, bezpečnostní a hospodářská seskupení (integrace) států; geopolitické procesy, hlavní světová konfliktní ohniska**

- vysvětlit, jak spolupráce a konflikty mohou vést k přidělení kontroly nad zemským povrchem (např. regionální rozdělení území, státy, zony volného obchodu,....)
- identifikovat příčiny konfliktů o vedení hranic a vnitřní spory ve státě mezi příslušníky různých kultur (konflikt mezi Severní a Jižní Koreou – ustanovení hranice na 38. rovnoběžce; snaha separatistických skupin o osamostatnění – Baskové ve Španělsku,...)
- popsat funkci Spojených národů řešících mnohé globální problémy (snažící se o mír ve světě, zajišťující prevenci před nemocemi a základní zdravotnické opatření)
- popsat, jak nové technologie, poptávka trhu ovlivňují změny v regionu (př. Jak hospodaření v Argentině prošlo transformací v 19 a začátkem 20. století jako následek poptávky z Evropy po obilí a hovězím)

Standard 12: Procesy, uspořádání a funkce lidského osídlení

- Sepsat, vymezit a zmapovat hlavní typy zemědělských sídel, hlavní typy urbanizovaných sídel (přístavní města, vládní města, plánovaná města). Učitel ve třídě vytvoří i plánovací týmy, které vytvoří model svého města.
- Popsat druhy sídel, které existovaly na jistém místě před vznikem nynějšího sídla (např. odpočívadla na cestách lovců a sběračů, vesnice, izolované farmy). Vysvětluje geografické důvody pro minulou lokaci prvních světových měst a proč se lidé rozhodli odejít z venkova do měst (potřeba tržišť, náboženské potřeby, vojenská ochrana).
- Vysvětlit spojitost mezi průmyslovým rozvojem a venkovsko-městskou migrací, dále popisuje kulturní aktivity a důvody přitažlivosti městských center pro ekonomickou atraktivitu (obchodní příležitosti, přístup k informacím atd.).
- Student by měl být schopen s použitím koncentrického zónového modelu města vysvětlit projevy sousedství města v modelu (nejvyšší hodnoty v centru a od něj pokles hustoty zalidnění). S použitím sektorového modelu města vysvětlit blízkost města vzhledem k okolním oblastem (výrobní oblasti, profesní a finanční služby v sektoru). Student popisuje i vlivy různých dopravních systémů na prostorovém uspořádání obchodu, průmyslu rezidenci ve městě.

Standard 11: Celosvětová ekonomická provázanost

- Definování a zmapování 3 primárních a 3 sekundárních ekonomických aktivit (v celosvětovém měřítku) a terciéru, spolu s vysvětlením jeho současné zásadní role
- Dovozy a vývozy zboží (pohyb určitého produktu, se kterými zeměmi obchodují USA a proč, čím je světový obchod narušován)
- Analýza prostorového rozložení ekonomických aktivit (lokalizace ve vlastním regionu a její důsledky, důsledky úbytku malých obchodů, ekonomické a sociální dopady přemístění výroby)
- Příčiny vzniku světového obchodu (komparativní výhody jednotlivých zemí, světový pohyb zboží, důvody a důsledky exportu surovin, na kterém se zakládají ekonomiky některých zemí)
- Historické a současné obchodní sítě (obchod do trojúhelníku, imperialismus, migrace pracovníků)
- Lokalizace USA průmyslu (historický vývoj a setrvačnost hlavního průmyslového pásu, hlavní lokalizační faktory a jejich proměna)
- Vývoj systémů dopravy a komunikace a jejich vliv na vývoj ekonomických aktivit (srovnání minulosti a současnosti, kvality, efektivity a rychlosti, vliv inovací)
-

Standard 10: Charakteristika, rozložení a složitost kultur na Zemi

- vysvětlí důvody přítomnosti různých etnických skupin v různých zemích
- najde důkazy o existenci odlišných kultur ve svém okolí (příjmení, restaurace)
- krajinné rysy a kulturní aspekty Chinatowns v západním světě
- jak vypadají evropské enklávy v Číně
- jak ovlivnili Italští, Irští...migranti USA
- příklady asimilace v posledních 4 stoletích
- vytvoř mapy šíření jazyků v minulých stoletích
-

	<p>Standard 9: Systémy v lidské společnosti - charakteristiky, rozdělení a stěhování lidských populací na zemském povrchu</p> <ul style="list-style-type: none"> - popsat struktury různých populací pomocí hlavních pojmů užívaných v demografii, na příkladu toho, že je schopen: - popsat rozdíly v míře populačního růstu v rozvojových a rozvinutých zemích za použití pojmů jako přirozený přírůstek, hrubá míra porodnosti, hrubá míra úmrtnosti a kojenecká úmrtnost - používat věkové pyramidy k popisování struktury obyvatel v různých zemích (např. „mladá“ populace v Keni či v Mexiku, „starší“ populace v Německu a Švédsku) - analyzovat populační charakteristiky a vysvětlovat tak demografické chování obyvatel, na příkladu toho, že je schopen: - používat statistická data k tomu, aby vytvořil mapy/kartogramy různých zemí či regionů a naznačil důvody demografických charakteristik, které jsou z mapy patrné (např. hustota zalidnění na Madagaskaru, přírůstek obyvatel v Jižní Africe). - vysvětlit migrační proudy v průběhu času, na příkladu toho, že je schopen: - najít příčiny a následky migračních proudů (např. pohyb Mongolů přes Asii do Evropy ve 13. století, přesun čínských dělníků na západ Severní Ameriky ve druhé polovině 19. století) - používat mapy a obrázky z různých období k tomu, aby ilustroval změny způsobené migrací (např. Nové Dillí před a po rozdělení Indického subkontinentu ve 40. letech 20. století a masivní přesun hinduistů a muslimů; Boston před a po mohutném přílivu imigrantů z Irsku v polovině 19. století) - vysvětlit, jak pohyb lidí může změnit charakter místa (např. vliv usazení Indů v Jižní Africe, usazení Alžíránů ve Francii, usídlení Vietnamců ve Spojených státech)
<p>Životní prostředí</p> <ul style="list-style-type: none"> • krajina - přírodní a společenské prostředí, typy krajín • vztah příroda a společnost - trvale udržitelný život a rozvoj, principy a zásady ochrany přírody a životního prostředí, chráněná území přírody, globální ekologické a environmentální problémy lidstva 	<p>Standard 16: Změny, které se vyskytly ve významu, užití, distribuci a důležitosti zdrojů</p> <ul style="list-style-type: none"> - celosvětová distribuce a užití zdrojů - proč mají lidé různé pohledy / názory na užití zdrojů - jak technologie ovlivňuje, přistupuje k a užívá zdroje - podstatná / důležitá role zdrojů ve společnosti - popiš a analyzuj světovou strukturu distribuce a využití zdrojů (distribution and utilization) - popiš důsledky užívání zdrojů v dnešním světě <p>– vyhodnoť různé pohledy ohledně užití zdrojů</p> <p>–</p> <p>Standard 15: Jak přírodní systémy ovlivňují lidskou společnost</p> <ul style="list-style-type: none"> - shromáždit data o využívání půdy, ekonomické ukazatele, statistiku dopravy, stavebním materiálu a stylu architektury, - charakterizovat kulturu jejich prostředí a srovnat s jinými regiony, jak kultura reflektuje podmínky prostředí - srovnat zemědělskou produkci v různých přírodních regionech - přemýšlet o důsledcích nežádoucích změn prostředí na lidské aktivity a navrhnout řešení některých problémů - shromáždit informace o adaptacích lidí na různá prostředí, a napsat, jak přírodní prostředí ovlivňuje život v jejich regionu a v jiných oblastech světa - popsat vztah mezi lidmi a přírodními hazardy v různých regionech státu a světa a srovnat - zhodnotit jaký mají dopad na společnost (ekonomický dopad, ztráty životů, sociální dopad, dlouhodobý dopad, ...) <p>Standard 14: Jak lidská činnost modifikuje životní prostředí?</p> <ul style="list-style-type: none"> - popis jednotlivé složky země a ovlivnění jich lidskou činností - jak je možné, že dopady lidské činnosti se projevují i na jiných místech, kde člověk přímo nepůsobí (pesticidy v řekách, přenos znečištění vzduchem, ...) - vysvětlí dopad stavby přehrad na okolí řeky - porovnej mapy a tabulky a zjisti dopady určité lidské činnosti na jiných místech ve světě (Černobyl, kyselá dešť, ...) - vývoj lidských technologií v čase a vyvozené dopady na životní prostředí
<p>Česká republika - místní region</p> <p>Česká republika –</p> <ul style="list-style-type: none"> • zeměpisná poloha 	<p>Standard 18: Využití geografie při volbě místa pro budoucí život, práci a odpočinek (v ČR)</p> <ul style="list-style-type: none"> - příklady: Studenti porovnávají život v různých městech rozvojového světa. - Studenti tabelárně, graficky a kartograficky zpracovávají důležité charakteristiky světového obyvatelstva (kojenecká úmrtnost, chudoba na venkově atd).

- rozloha
- členitost
- přírodní poměry a zdroje
- obyvatelstvo: základní geografické, demografické a hospodářské charakteristiky, sídelní poměry; rozmístění hospodářských aktivit, sektorová a odvětvová struktura hospodářství; transformační společenské, politické a hospodářské procesy a jejich územní projevy a dopady; hospodářské a politické postavení České republiky v Evropě a ve světě, zapojení do mezinárodní dělby práce a obchodu

regiony České republiky - územní jednotky státní správy a samosprávy, krajské členění, kraj místního regionu, přeshraniční spolupráce se sousedními státy v euroregionech

Česká republika

www.zemepis.com – server věnující se nejen geografii České republiky

www.geografie.webzdarma.cz – opět všeobecný zeměpisný server

<https://zulu.ssc.nasa.gov/mrsid> – stránky NASA s družicovými snímky Země

www.czso.cz – stránky českého statistického úřadu

www.chmi.cz – stránky českého hydrometeorologického úřadu, přístup k mapám, družicovým snímkům, předpovědi počasí atd.

www.geologickaspolecnost.cz – stránky geologie, geomorfologie a pedologie

www.geology.cz – stránky české geologické služby věnující se geologie, geomorfologie a pedologii

www.nature.cz – agentura ochrany přírody a krajiny, možnost sehnat digitální půdní mapy

www.eumetsat.int – stránky družice EUMETSAT, možnost sledovat počasí nejen nad Evropou

www.msmt.cz – stránky ministerstva školství

www.mze.cz – stránky ministerstva zemědělství

www.env.cz – stránky ministerstva životního prostředí a dobrým mapovým serverem

www.egu.cz - geologie

- Studenti umí zhodnotit dopady využívání ropy, uhlí, jaderné energie a sluneční energie jako hlavního energetického zdroje ve 21. století.
- Studenti rozvíjí svůj pohled na určité kontroverzní společenské, ekonomické, politické či environmentální téma a zároveň zkoumají pohled lidí s jiným způsobem percepcie daného problému.
- Studenti umí analyzovat konkrétní geografické téma (stavba přehrady, revitalizace města atd).

- Studenti jsou schopni vytvářet inovační plány zahrnující specifická doporučení dokumentovaná mapami (např. opatření ke zlepšení kvality ŽP ve velkých městech).

Standard 17: Jak užít geografii k výkladu minulosti

- Vyhledat proces urbánního růstu v ČR pomocí mapování rozmístění měst během historie a rozpoznat rozdíly v charakteristikách urbánních sítí, rozmístění a funkcích

- Vyhledat změny ve vnitřní struktuře, formě a funkci urbánních oblastí v různých regionech světa v různých obdobích

- Užít pasáží z literatury a dalších textů (např. dopisů a novin) o ČR 19. století k pochopení role reklamy a propagačních letáků ve vývoji vnímání ČR.

- Vysvětlit jak rozdílné vnímání místních, regionálních, národních a globálních zdrojů stimulovalo soutěž o přírodní zdroje (konflikty mezi původními Američany a kolonisty, mezi Inuity a Aljašskými imigranty od r. 1950)

- Užít map k odhalení rozdílných způsobů zaměrování půdy užívaných v ČR a posoudit roli, kterou hráli v založení současných modelů krajiny

- - Uvést, zmapovat a prodiskutovat umístění několika horských průsmyků, které byly důležité ve vojenských taženích v historii

Terénní geografická výuka, praxe a aplikace

- cvičení a pozorování v terénu místní krajiny, geografické exkurze - orientační body, jevy, pomůcky a přístroje; stanoviště, určování hlavních a vedlejších světových stran, pohyb podle mapy a azimutu, odhad vzdáleností a výšek objektů v terénu; jednoduché panoramatické náčrtky krajiny, situační plány, schematické náčrtky pochodové osy, hodnocení přírodních jevů a ukazatelů
- ochrana člověka při ohrožení zdraví a života - živelní pohromy; opatření, chování a jednání při nebezpečí živelních pohrom v modelových situacích

5.1.4 SWOT jako moderní metoda regionální analýzy

Učební cíle

Vědomosti	Dovednosti	Postoje
------------------	-------------------	----------------

Vztahy / člověk – prostředí	Sběr informací (prim. zdroje - ter. výzkum) (sek.zdroje - mapy, lit.)	Názorové spektrum
Ekonomický rozvoj	Zpracování informací (zakreslování do map, tvorba náčrtů, vedení ter. deníku)	
Plánování (v úvahu je nutné brát i dopad plánované změny na životní prostředí)	Hodnocení (diskuse)	

V rámci terénních cvičení na odborném pracovišti používáme metodu SWOT analýzy pro stanovení plánu rozvoje rekreace v okolí rybníka Olšovce.

Forma: terénní cvičení

Pomůcky: milimetrový papír, tužka, pastelky.

Postup práce:

1. Studenti se rozdělí na dvě skupiny.
2. Každá skupina zpracovává jednu stranu rybníka.
3. Začíná se ze směru od rybníka Budkovanu inventarizací prostředí do vzdálenosti 100 m od břehu rybníka.
4. Inventarizaci zaznamenají do mapového náčrtku.
5. Vytypují silné a slabé stránky studované oblasti.
6. Navrhnou prognózu vývoje z hlediska předpokladů cestovního ruchu na připravený pracovní list (viz konec podkapitoly).

SWOT jako moderní metoda regionální analýzy - proces strategického plánování

Strategické plánování je v současném moderním pojetí vlastně chápáno jako systematický proces, který zahrnuje výběr cílů, úkolů a činností , potřebných pro jejich dosažení.

I když specifické kroky při formulování strategie mohou být různé, koncepce tohoto procesu zahrnuje prvky, které jsou zobrazeny v následujícím schématu. Z něj je zřejmé, že současné a budoucí vnější prostředí je třeba hodnotit pomocí hrozeb a příležitostí. Také vnitřní prostředí uvažovaného subjektu by mělo být revidováno a vyhodnocováno z hlediska silných a slabých stránek zdrojů. Pro formulování strategie jsou důležité ještě další faktory (lidské, finanční zdroje, image subjektu, vnitřní vztahy a další). Na základě analýzy vnějšího a vnitřního prostředí jsou vyvíjeny *strategické alternativy*, v nichž lze upřednostňovat specializační, diversifikační, likvidační, resp. redukční profilaci subjektu. Různé strategie musí být před konečným výběrem pečlivě vyhodnoceny.

V současné době projektanti strategií používají řadu matic, ukazujících vzájemné vztahy kritických proměnných. **Pro analýzu situace byla v nedávné době zavedena matice TOWS**, která představuje moderní nástroj pro analýzu hrozeb a příležitostí ve vnějším prostředí ve vztahu k silným a slabým stránkám subjektu. Znamená koncepční rámec pro systematickou analýzu, který usnadňuje porovnání vnějších hrozeb a příležitostí s vnitřními silnými a slabými stránkami hodnoceného subjektu. Podstatné na modelu TOWS je, že vychází z hrozeb, protože firmy se často setkávají se situacemi, kdy strategické plánování je často prováděno až za předpokladu očekávaných problémů.

Matice TOWS umožňuje systematickosti výběrů příslušné strategie, které odpovídají jednotlivým kombinacím vnitřních silných a slabých stránek, ale i příležitostem a hrozbám ve vnějším prostředí. Základní strategické varianty jsou uvedeny v následující matici TOWS (viz tabulka).

Matice TOWS pro formulování strategie

Vnější / Vnitřní faktory	S (vnitřní síly)	W (vnitřní slabosti)
O (vnější příležitosti)	S O strategie Maxi – Maxi	W O strategie Mini - Maxi
T (vnější hrozby)	S T strategie Maxi – Mini	W T strategie Mini - Mini

zdroj: H. Koontz, H. Weihrich „Management“, 1993, s.170

Vzhledem k dynamickému chování vnějšího i vnitřního prostředí, kdy se některé faktory během času mění značně, jiné nepatrně, musí projektanti strategií zpracovat několik matic TOWS pro různé časové okamžiky (například začínají TOWS analýzou minulosti a přes analýzu současnosti pokračují až k analýzám, které jsou zaměřeny na různé okamžiky (T_1 , T_2 atd.) v budoucnosti).

V současné době se většina existujících (ale i připravovaných) administrativně správních jednotek zabývá regionálním plánováním. Jeho obsahová i formální úroveň v jejich pojetí ovšem značně kolísá, přestože nebo právě proto, že se používají i nejmodernější metody. Jednou z nich je právě metoda

SWOT analýzy, což je zkratka z anglických slov **Strengths - Weaknesses - Opportunities - Threats**, tj. síla (silná stránka) - slabost (slabá stránka)- příležitost (možnost) - ohrožení (hrozba).

SWOT je standardní metodou, která je používána evropským managementem jak podnikovým, (pro rozvoj jednotlivých firem), tak i veřejně správním, tj. v oblasti státní správy a samosprávy (při řešení regionálního rozvoje). Podstatou této analýzy je odhalení a současně vzájemné porovnání vnitřních silných a slabých stránek zkoumaného objektu a možností a hrozeb, které na něj působí zvenčí. Smysl SWOT analýzy přitom samozřejmě spočívá v akceptování silných stránek a odstraňování (nebo alespoň omezování) stránek slabých, čímž se zvyšuje pravděpodobnost budoucí realizace příhodných možností a naopak se omezuje dopad takto pojmenovaných hrozeb.

Formulačně se jedná o jednoduché (jednoduše stylizované), ale pregnantní a pokud možno objektivní, pojmenování vlastních předností a slabin a z nich vyplývajících pozitivních a negativních výsledků určitého vývojového procesu, tj. možností a hrozeb budoucího vývoje. Její úkol je tak záludně jednoduchý - analyzovat současnou a očekávanou budoucí situaci, určit směr rozvoje a najít prostředky pro dosažení stanoveného poslání (cíle).

Už při prvním pokusu o praktickou aplikaci této metody často také uživatel narazí na řadu překážek. Zjistí například, že už značnou práci dá naplnit jenom banální předpoklad pregnantní formulace či dosáhnout úplné otevřenosti, resp. upřímnosti. Většina problémů se totiž jen velmi těžko vtěsňuje do jednoduchých vyjádření bez ohrožení přílišným zjednodušením a bagatelizací, nezbytná otevřenost a upřímnost zase naráží na sociologické bariéry, protože pojmenování vlastních předností může působit jako sebechvála a zveřejnění slabin zase jako přiznání vlastní nedostatečnosti.

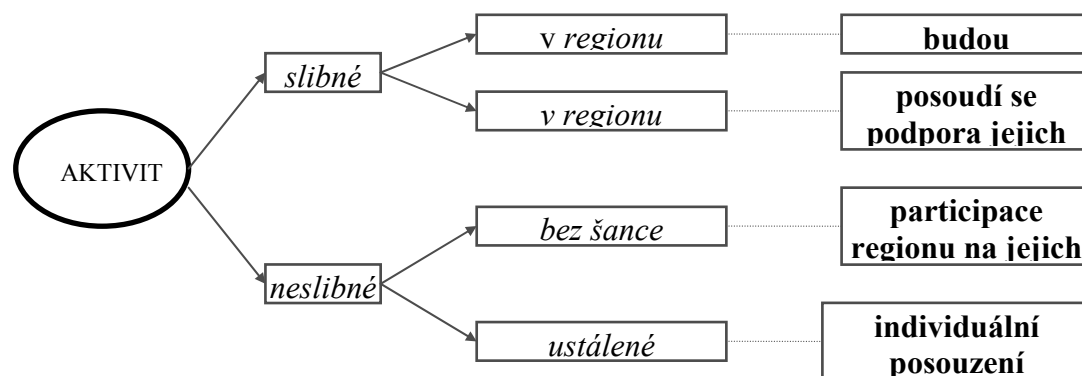
Nezbytností přístupu je též omezit se na odhalení a pojmenování jen podstatných záležitostí (výčet faktorů SWOT analýzy nemůže být pochopitelně úplný) a tudíž eliminaci věcí druhořadých. Každou tuto stránku je samozřejmě možné hodnotit jinak (nelze vždy jednoznačně určit, je-li daná skutečnost silnou nebo slabou stránkou, možností či spíše hrozbou), proto je při tom vždy potřebné současně pracovat s komparativní metodou podporovanou metodou věcných a časových souvislostí, tj. srovnáváním situace jiných územních jednotek (regionů). v reálném čase a ve stávající společensko-ekonomické situaci. Kvůli těmto omezením se proto často doporučuje zpracovávat tuto analýzu za pomoci komparativního hodnocení jejích jednotlivých dílčích komponent.

Ve skutečnosti se však jedná o mimořádně složitý proces, který vyžaduje systematický přístup při identifikaci a analýze bezprostředních (často i skrytých) vnějších faktorů a jejich konfrontaci s rozvojovými kapacitami společnosti v daném prostoru. Jaké ale bude budoucí vnější a vnitřní prostředí není nikdo není schopen s určitostí říci. Mnohdy se proto aplikují různé prognózy (nikoliv projekce), které jsou často předpokladem pro další, územní plány, Podobně se běžně operuje s různými metodami a technikami regionální analýzy, aniž je dostatečně známo, že se vlastně jedná o jistý druh strategického plánování v podmínkách neurčitosti prostředí.

Pojem „strategie“ pochází od řeckého slova strategos, tj. obecný, ale bývá používán různým způsobem. Strategie se však týká celkového určení účelu či poslání subjektu, dlouhodobých cílů, určení zaměření činnosti a alokace zdrojů potřebných pro dosažení zamýšlených záměrů. Součástí formulace strategie jsou tudíž i cíle plánování.

V současné době se většina subjektů zabývá strategickým plánováním, i když jeho obsahová i formální úroveň značně kolísá. A přitom je jeho podstata záludně jednoduchá – analyzovat současnou a očekávanou budoucí situaci, určit směr rozvoje subjektů (firem) a vyvinout prostředky pro dosažení poslání. Ve skutečnosti se jedná o mimořádně složitý proces, neboť se jedná o plánování v podmínkách neurčitosti prostředí. To vyžaduje systematický přístup pro identifikaci a analýzu vnějších faktorů a jejich konfrontaci s vnitřními kapacitami.

Při zařazování jednotlivých faktorů (aktivit, sfér) do základních složek SWOT analýzy je třeba zodpovědně posuzovat jejich místně podmíněnou situaci a relativní podíl na regionálním rozvoji, neboť tím zpětně ovlivňujeme jejich další vývoj. Model zařazení jednotlivých aktivit ukazuje na následující typologii:

Dalším samostatným krokem této metody je kombinace interních a externích faktorů, jakožto jeden z možných způsobů nalezení „optimální“ strategie budoucího rozvoje. Výsledkem takovéto kombinace je totiž řada „rovnic“, které současně představují jednoduchou typologii převládajících složek SWOT analýzy:

silná stránka + možnost = expanze

silná stránka + hrozba = aktivní obrana

slabá stránka + možnost = adaptace

slabá stránka + hrozba = ústup (pasivní obrana)

Závěr:

Je známou skutečností, že nejobtížněji se naplňují právě nejjednodušší požadavky. V případě SWOT analýzy to jsou požadavky na výstižnost, realističnost a objektivitu. Výstižnost: většina zkoumaných faktorů se jen velmi těžko vtěsnává do jednoduchých formulací, při nichž hrozí nebezpečí schematizace. Realističnost: jako každý model i SWOT analýza je jen zjednodušením určitého systému (v tomto případě sociálně ekonomického prostorového systému), nemůže proto obsáhnout absolutního výčtu všech ovlivňujících faktorů. Objektivita: máme na mysli zejména přirozenou objektivnost při analýze, jen obtížně se totiž zbavujeme subjektivity přístupů, povětšinou narážíme na existující psychologické bariéry zpracovatele, protože například pojmenování vlastních předností může znít jako sebechvála a naopak zveřejněním slabin přiznáváme vlastní nedostatečnost.

Vedle metody SWOT analýzy vystupují při tvorbě strategických rozvojových plánů ještě některé další metody. Je to například metoda modelu SHADE (Shade = podíl + Development = rozvoj), metoda ODAPI Schuilingovy skupiny z univerzity v Amsterdamu (pozorování, popis, analýza, programování, zlepšování) nebo technika LANDEP Růžičky a Miklose s kroky analýza, syntéza, interpretace, evaluace, propozice I.+II. (in Hynek, 2000, s.50) a další. V praktické tvorbě koncepcí a programů regionálního rozvoje je však SWOT analýza bezesporu metodou nejpoužívanější. Platí při tom, že mnohdy se běžně operuje s různými metodami a technikami regionální analýzy, aniž je dostatečně známo, že se vlastně jedná o jistý druh strategického plánování v podmínkách neurčitosti prostředí.

Konečným výsledkem takového procesu jsou plány, které pořizovatele vedou k tomu, jak využívat vnitřních i vnějších zdrojů pro dosažení specifických cílů. To vyžaduje mít podklady k rozhodnutí o výběru některého z alternativních možných budoucích způsobů vykonávání činností. Proto se ústřední funkcí plánů stává i odstranění rozporů mezi jednotlivými přístupy, rozporů v různém načasování, rozporů mezi různými úsilími a zájmy či rozporů v harmonizování cílů jednotlivců a administrativně správních jednotek. Realizací plánů pak umožňují kontrolní prostředky, zahrnující měření a korekci provedení jak individuálních, tak celkových činností s cílem dosáhnout jistoty, že uvažované zdroje budou v souladu s plánem.

Pracovní list:

SWOT analýza pravé (levé strana) rybníka Olšovce z hlediska předpokladů pro rozvoj cestovního ruchu

1. Plánek současného stavu pravé (levé) strany (nakresli na milimetrový papír).

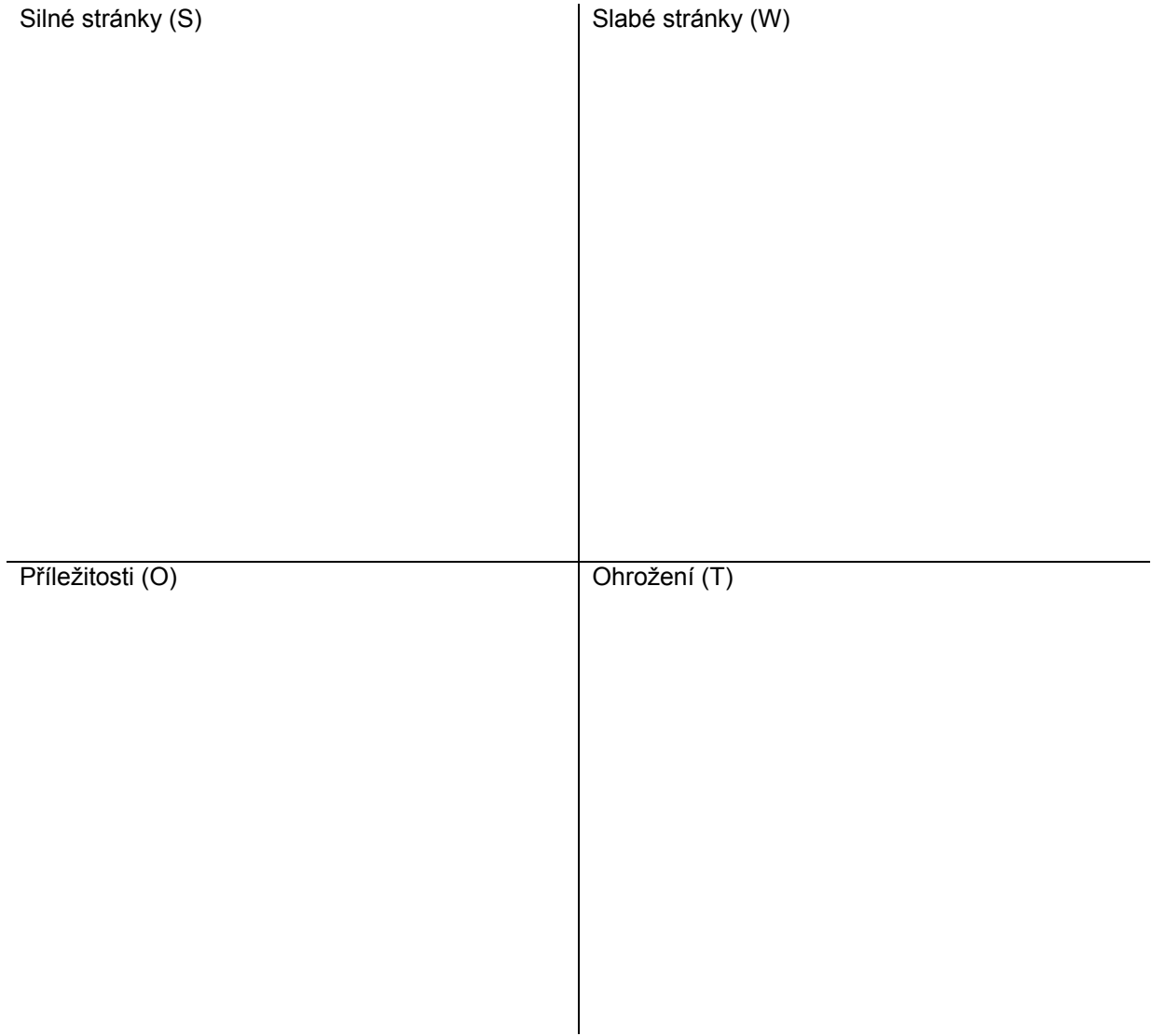
2. Tab.

Silné stránky (S)

Slabé stránky (W)

Příležitosti (O)

Ohrožení (T)

Návrh na řešení stávajícího stavu:

18 standardů geografického vzdělávání – inspirace pro ITV

GEOGRAFICKÝ STANDARD 1

Svět viděný prostorově

Jak používat mapy a jiná geografická zobrazení, pomůcky a techniky k získání, zpracování a podání informací z prostorové perspektivy.

Žák by měl být schopen:

- A) Určit a popsat charakteristiky a význam kartografických zobrazení, pomůcek a technologií:
- Zkoumat různé mapy a určit a popsat jejich základní prvky (název, legendu, světové strany, měřítko, souřadnicovou síť, hlavní rovnoběžky a poledníky).
  - Vyhodnotit letecké nebo družicové snímky a určit na nich přírodní a humánní prvky (např. pohoří, řeky, vegetační pásma, města, hráze, přehrady).
  - Nakreslit mapu zobrazující vybraný jev a použít při tom symboly vysvětlené v klíči.
- B) Ukázat prostorovou informaci na geografických znázorněních:
- Podat regionální informace v dvourozměrné i trojrozměrné formě.
  - Vytvořit diagram nebo tabulku zobrazující prostorovou informaci (např. vytvořit graf srovnávací populaci místa bydliště a sousedního sídla).
  - Použít souřadnicový systém k určení polohy.
  - Použít schematické mapy k zodpovězení otázek týkajících se lidského osídlení.

- Použít mapy s různými měřítky (lineární, zlomkové a slovní měřítko) ke změření vzdálenosti mezi dvěma sídly.

GEOGRAFICKÝ STANDARD 2

Svět viděný prostorově

Jak použít mentální mapy k utřídění informací o lidech, sídlech a přírodním prostředí v prostoru.

Žák by měl být schopen:

- A) Určit hlavní přírodní a humánní prvky v lokálním i globálním měřítku na mapách, globusech a dalších geografických zobrazeních:
  - Použít symboly k určení, umístění a zakreslení prvků místního regionu společenstva (např. nákupní centrum, restaurace, škola, pošta) do mapy.
  - Použít názvy a symboly k určení a umístění přírodních a humánních prvků do mapy okresu, kraje a ČR.
- B) Použít mentálních map k určení polohy sídel:
  - Zpaměti nakreslit náčrtek místního regionu zachycující cestu do školy a ze školy, do obchodu a z obchodu, do kulturního zařízení a z kulturního zařízení.
  - Odpovídat na geografické otázky týkající se polohy sídel.
- C) Nakreslit vhodnou mapu k určení polohy přírodních a humánních prvků v krajině:
  - Nakreslit mapu zobrazující polohu místního společenstva vzhledem k hlavním prvkům terénu.

GEOGRAFICKÝ STANDARD 3

Svět viděný prostorově

Jak analyzovat prostorové uspořádání lidstva, sídel a přírodního prostředí na Zemi.

Žák by měl být schopen:

- A) Analyzovat prostorové prvky zemského povrchu: bod, čáru, oblast a objem:
  - Použít čtyři prostorové elementy a připravit jednoduchý diagram různých oblastí (např. zakreslit školu a dům studenta – bod, silnici, která je spojuje – čára, spádovou oblast ke škole – oblast).
- B) Použít pojmy polohy, vzdálenost, měřítko, pohyb a region a popsat prostorovou strukturu sídel:
  - Popsat prostorové uspořádání míst známých z pohádek (např. na příkladu pohádky „O Červené Karkulce“ vysvětlit pojmy vzdálenost, směr a poloha).
  - Na mapě určit polohu domu každého spolužáka, změřit vzdálenost od domu ke škole, určit trasu každého spolužáka při cestě do školy a naznačit oblast vzniklou polohou domů.
  - Změřit vzdálenost mezi dvěma místy v kilometrech, v čase a v ceně a napsat shrnutí o různých způsobech měření vzdálenosti

(např. různé množství času a peněz spotřebovaných na cestu z jednoho místa do druhého při použití různých dopravních prostředků).

C) Pozorovat a srovnávat strukturu a hustotu osídlení na zemském povrchu:

- Na mapách nebo leteckých snímcích pozorovat rozšíření prvků a určit jejich prostorové uspořádání a spojování.
- Určit hustotu určitých znaků na souřadnicové síti na mapě (např. do sítě vyznačit polohu domů studentů a vybarvit každý čtvereček podle hustoty).
- Na mapách pozorovat strukturu fyzickogeografických prvků vytvořenou fyzickogeografickými procesy (např. odtok vody z řeky, systém hřebenů a údolí v Apalačském pohoří).

D) Analyzovat polohu sídel a určit proč jsou pro určité polohy určité lidské činnosti typické:

- Načrtnout nebo vytvořit model společenství s jeho hlavními prvky a vysvětlit umístění služeb a komerčních činností, obydlí, veřejných služeb, požárních stanic a škol vzhledem k jejich dostupnosti.
- Určit, proč je pro určitou činnost některá poloha vhodnější než jiná (např. proč jsou čerpací stanice a obchody se zbožím denní potřeby poblíž křižovatek hlavních silnic a zdravotní střediska poblíž nemocnic).
- Pozorovat a zmapovat polohu základních služeb v místním společenství (např. pouliční osvětlení, telefonní budky, poštovní schránky hasičské hydranty) a určit důvody umístění těchto služeb.

E) Určit vazby mezi sídly a vysvětlit příčiny a následky prostorové interakce:

- Určit kulturní charakteristiky různých kultur, popsat rozšíření každého znaku a způsobu rozšíření (např. popsat rozšiřování znaků jako jsou strava, jazyk, hudba a zvyky z Afriky do Ameriky během obchodování s otroky v 17. – 18. století).
- Použít nápisy na oblečení a různých druhů zboží a na mapě vyznačit spojení mezi místy jejich výskytu v různých regionech státu a odůvodnit.
- Napsat příběh nebo báseň o následcích přerušení spojení společenství s okolním světem na dobu tří dnů – život bez paliv, čerstvého ovoce a zeleniny, dopravních služeb, poštovních služeb, dalších vazeb s okolním světem.

GEOGRAFICKÝ STANDARD 4

Sídla a regiony

Fyzickogeografická a nefyzickogeografická (humánní) charakteristika prostoru.

Po ukončení čtyřleté školní geografické výchovy student rozumí následujícím tématům:

1. Fyzickogeografické charakteristiky sídel (např. zemský povrch, vodstvo, půda, vegetace, počasí a podnebí).
2. Nefyzickogeografické (humánní) charakteristiky sídel (např. rozložení obyvatelstva, struktura sídel, jazyka, etnické složení, národnost, náboženské vyznání).
3. Jak fyzickogeografické a nefyzickogeografické procesy formují sídla.

Student je schopen:

- A. Popsat a porovnat fyzickogeografické charakteristiky sídel v různých měřítcích (od lokálního ke globálnímu):
- Pozorovat a slovně i náčrtem porovnat fyzickogeografické charakteristiky sídel se zaměřením na zemský povrch, vodní plochy, půdy a vegetaci.
  - Použít různé vizuální informace (např. fotografie, satelitem zprostředkované představy, obrázky, tabulky) k popisu fyzickogeografických charakteristik regionu a všimnout si prvků s obdobnou polohou (např. stromy v říčním údolí).
- B. Popsat a porovnat nefyzickogeografické (humánní) charakteristiky sídel v různých měřítcích (od lokálního ke globálnímu):
- Porovnat a slovně nebo obrázkem popsat nefyzickogeografické (humánní) charakteristiky místního společenství (např. ekonomické aktivity, typ bydlení, jazyky, etnické složení, náboženství).
  - Použít různé vizuální materiály a informační zdroje (fotografie, obrázky, tabulky, novinkové články) a popsat nefyzickogeografické charakteristiky regionu a odpověď na otázky: Kde lidé žijí? Jaké mají zaměstnání? Jak tráví volný čas?
  - S použitím kartónu dřeva, plastelíny a jiných materiálů vytvořit model společenství znázorňující jeho nefyzickogeografickou charakteristiku (např. způsoby využití půdy, oblasti osídlení, poloha služeb).
- C. Popsat a porovnat různá sídla v různých měřítcích od lokálního ke globálnímu:
- Pozorovat a popsat fyzickogeografické a nefyzickogeografické charakteristiky místního společenství a porovnat je s charakteristikami okolních společenstev nebo společenstev v jiných regionech země.
  - Použít různé grafické materiály a informační zdroje (fotografie, satelitem a zprostředkované představy, tabulky) k popisu fyzickogeografických a nefyzickogeografických (humánních) charakteristik regionu, zdůraznit prvky s podobnou polohou.
  - Použít lepenku, dřevo, plastelínu nebo jiné materiály a vytvořit model společenství znázorňující jeho fyzickogeografickou a nefyzickogeografickou (humánní) charakteristiku (zemský povrch, vodní plochy, vegetaci, způsob využití půdy, sídlení oblasti).
- D. Popsat a vysvětlit fyzickogeografické a nefyzickogeografické (humánní) procesy, které utvářejí charakteristiky sídel:
- S použitím map a jiných grafických materiálů popsat vliv fyzickogeografických a nefyzickogeografických (humánních) procesů na formování zemského povrchu (např. vlivem eroze a ukládání materiálů na zemský povrch, vlivy zemědělství při změnách využití země a vegetace, vlivy osídlování při stavbě silnic).
  - Na mapě ukázat rozložení obyvatelstva v regionu vzhledem k zemskému povrchu, podnebí, vegetaci, zdrojům, historii nebo jiným fyzickogeografickým a nefyzickogeografickým (humánních) charakteristikám a odhadnout, které faktory ovlivňují strukturu osídlení.
  - Denně zaznamenávat směr větru, teplotu, srážky a všeobecné podmínky a vysvětlit, které faktory ovlivňují počasí místního regionu.

GEOGRAFICKÝ STANDARD 5

Sídla a regiony

Pestrost Země se odráží v regionech

Po ukončení čtyřleté školní geografické výchovy student rozumí následujícím tématům:

1. Představa regionu jako oblasti na Zemi s jednotnými geografickými znaky.
2. Podrobnosti a odlišnosti regionů.
3. Jak se regiony mění.

Student je schopen:

- A. Pomocí fyzickogeografických a nefyzickogeografických (humánních) znaků definovat regiony:
- Určit a vymezit podobné a odlišné oblasti a z těchto oblastí utvořit regiony (např. sídelní oblasti, parky, průmyslové oblasti, regiony s velkou hustotou a s menší hustotou obyvatelstva).
  - Určit a popsat různé regiony vytvořené prostorovou strukturou lidské činnosti a nefyzickogeografických charakteristik (politický region, regiony obyvatelstva, ekonomické regiony, jazykové a jiné regiony).
  - Studium fyzického prostředí a s pomocí map, zápisků a jiných informačních zdrojů určit a popsat fyzické regiony (regiony zemského povrchu, půdní regiony, vegetační regiony, klimatické regiony, vodní nádrže).
- B. Porovnat regiony:
- Porovnat, jak se podobají a liší sídla (velikost domů, styl pouličního osvětlení, přítomnost chodníků, vegetační typ, a alespoň jedna charakteristika obyvatelstva jako je např. věk místního obyvatelstva) a vysvětlit, proč mohou být obě sídla vymezena jako regiony.
  - Srovnat studentův region s regionem na jiném kontinentu a vysvětlit, v čem se podobají a v čem se liší.
  - S použitím grafických materiálů, dokumentů, vyprávění a informačních zdrojů porovnat geografické charakteristiky regionů nacházejících se v přibližně stejné zeměpisné šířce.
- C. Popsat změny fyzickogeografických a nefyzickogeografických (humánních) charakteristik regionů a určit následky těchto změn:
- Porovnat život regionu v minulosti se životem ve stejném regionu v současnosti – ve smyslu počtu obyvatelstva, etnického složení, kulturních charakteristik, např. jazyka, dopravy, stravování, nebo způsobů rekreace a určit, jak se region změnil.
  - Určit změny ve vnitřní struktuře nebo funkci regionu (např. stavba nového obchodního centra, nové nemocnice nebo nové továrny).
  - Vytvořit několik otázek pro staří občany regionu týkajících se změn regionu během jejich života (např. změny v dopravě, nakupování, změny zvyků, způsobů vydělávání peněz, přírodního prostředí) a zapsat přehled odpovědí.

GEOGRAFICKÝ STANDARD 6

Sídla a regiony

Jak kultura a zkušenosti ovlivňují vnímání sídel a regionů

Po ukončení čtyřleté školní geografické výchovy student rozumí následujícím tématům:

1. Jak z různých pohledů popsat studentovo společenství a region.
2. Jak různí lidé vnímají sídla a regiony.

Student je schopen:

A. Různými způsoby popsat sídla a regiony:

- Vytvořit plakát nebo koláž nebo jiným způsobem vyjádřit studentovo vnímání (mentální mapa) místa nebo regionu (např. moje město, historické části, rekreační oblasti).
- Vytvářet náčrty, vyměňovat si je se spolužáky a srovnávat a rozlišovat různé vnímání jednoho místa (např. podobnosti a odlišnosti v zapamatování si detailů, na co je kladen důraz, kladné a záporné reakce).
- Napsat článek o historii místního společenstva tak, jak ji vidí student a zaměřit se na to, jak se během doby měnily studentovy názory a hodnoty.

B. Srovnávat různé způsoby, jak lidé pohlížejí na sídla a regiony a spojují se s nimi:

- Popsat, jak různí lidé vnímají sídla a regiony (např. jak děti, matky, lidé, kteří chodí do parku běhat a pracovníci parku pohlížejí na park).
- Vést rozhovory a získat informace o tom, jak lidé různého stáří, pohlaví nebo národnosti vnímají stejné místo nebo region a potom tyto informace uspořádat podle předmětu (např. zdravotnická zařízení), podle tázaného (např. mladý Američan afrického původu, Mexičanka amerického původu ve středních letech, starší běloška) a podle reakce (má rád – nemá rád, považuje za důležité – nepovažuje za důležité).
- Analyzovat písně, básně a příběhy o místech a zhodnotit lidské názory na tato místa.

GEOGRAFICKÝ STANDARD 7

Fyzickogeografické systémy

Fyzické procesy, které formují povrch Země

Po ukončení čtyřleté školní geografické výchovy student rozumí následujícím tématům:

1. Složky fyzickogeografických systémů na Zemi: atmosféra, litosféra, hydrosféra a biosféra.
2. Jak fyzickogeografické procesy formují struktury (polohu, rozložení a společenství) prvků na zemském povrchu.
3. Jak vztahy mezi Zemí a Sluncem ovlivňují podmínky na Zemi.

Student je schopen:

A. Určit a popsat fyzickogeografické složky atmosféry, litosféry, hydrosféry a biosféry na Zemi:

- S pomocí obrázků a jiných materiálů porovnat různé složky fyzickogeografických systémů na Zemi (např. prvky zemského povrchu jako jsou hory, kopce, roviny, říční údolí, poloostrovy, a hydrosférické prvky jako jsou např. oceány, jezera a řeky).
  - S použitím obrázků, map a grafů popsat různé typy klimatu podle srážek a teploty a určit, které rostliny a živočichové ke každému typu patří.
  - Vytvořit model hydrologického cyklu se zaměřením na povrchové a podpovrchové vody (např. řeky, jezera, oceány, odtoky dešťové vody, podzemní voda, hladina podzemní vody).
- B. Vysvětlit, jak fyzickogeografické procesy formují prvky a strukturu zemského povrchu:
- Popsat fyzické prostředí studentova regionu a procesy, které v něm působí (např. počasí, tektonické síly, vlnové působení, mrznutí a tání, gravitace, půdotvorné procesy).
  - Na základě popisu a srovnání map a fotografií vysvětlit, jak fyzické procesy ovlivňují prvky zemského povrchu (vliv podnebí a počasí na vegetaci, vliv eroze a ukládání naplavenin na zemském povrchu).
  - Porovnat klimatické podmínky různých regionů světa vzhledem k jejich vzdálenosti od rovníku, nadmořské výšce a vzdálenosti od teplých a studených oceánských proudů.
- C. Popsat, jak poloha Země vzhledem k Slunci ovlivňuje podmínky na Zemi:
- Připravit model a demonstrovat naklonění Země ke Slunci a vysvětlit roční období v různých částech Země.
  - Vysvětlit, jak délka dne ovlivňuje činnost člověka v různých regionech Země (využití letního času, školní programy v USA, letní a zimní činnost v oblastech na sever od polárního kruhu).
  - Porovnat vegetační doby uvedené v katalogu se zonální mapou zemědělství USA.

GEOGRAFICKÝ STANDARD 8

Fyzickogeografické systémy

Charakteristika a prostorové rozložení ekosystémů na zemském povrchu.

Po ukončení čtyřleté školní geografické výchovy student rozumí následujícím tématům:

1. Složky ekosystémů.
2. Rozložení a struktura ekosystémů.
3. Vzájemné působení člověka a ekosystémů.

Student je schopen:

- A. Popsat a ukázat složky ekosystémů v různých měřítcích:
- Sbírat ukázky složek místního ekosystému a vytvořit z nich dioramatický model ekosystému.
  - Postupným uspořádáním obrázků nebo ukázek různých živých věcí (např. houby, hmyz, rostliny, zvířata) demonstrovat potravinový

- řetězec nebo síť potravinových řetězců.
  - Určit a porovnat společenstva rostlin a živočichů a fyzické prostředí v němž žijí (např. ryby a mořská vegetace v pobřežních zónách, trávy, ptactvo a hmyz v oblasti pastvin).
- B. Popsat a vysvětlit rozložení a struktury ekosystémů:
- Popsat skupiny rostlin a živočichů vyskytujících se v různých klimatických a vegetačních pásmech Země (např. rostliny a živočichové žijící v lesích středních zeměpisných šířek v Severní Americe, rostliny a živočichové vyskytující se v tropických deštných lesích v Africe) a popis doplnit obrázky a jinými vizuálními materiály.
  - Správně umístit obrázky různých vegetačních oblastí na klimatickou mapu, mapu teplot a mapu srážek.
  - Na náčrtku studentova regionu a státu vymežit rozšíření různých skupin rostlin a živočichů (např. živočichové žijící v lesích, živočichové a stromy, kterým se daří ve městech, rostliny a živočichové, kteří žijí poblíž pobřeží, jezera, řeky).
- C. Vysvětlit, jak lidé a ekosystémy na sebe vzájemně působí:
- Sestavit seznam zdrojů, které student každodenně používá, určit, které zdroje jsou v ekosystému původní a pochopit, jak lidé a ekosystémy na sebe navzájem působí a jak jsou lidé na nich závislí.
  - Vyjmenovat způsoby, jak lidé mohou měnit ekosystémy (např. kácení lesů, vysušování mokřin, zakládání nebo hašení požárů).
  - Popsat, jak vegetace a půda ovlivňují osídlování (např. vhodná poloha pro zemědělství nebo pro zakládání staveb) a naopak jak člověk může ovlivnit vegetaci a půdu (např. změna vegetace nebo činnost pro zachování půd).

GEOGRAFICKÝ STANDARD 9

Nefyzikogeografické (humánní) systémy

Charakteristiky, rozmístění a migrace lidstva na zemském povrchu.

Po ukončení čtyřleté školní geografické výchovy student rozumí následujícím tématům:

1. Prostorové rozšíření obyvatelstva.
2. Charakteristiky obyvatelstva v různých měřítcích (od místního k celosvětovému).
3. Příčiny a následky migrace obyvatelstva.

Student je schopen:

- A. Popsat prostorové rozšíření obyvatelstva:
- Studovat rozšíření obyvatelstva na mapě studentova společenství nebo státu a zdůvodnit (např. více lidí žije v blízkosti centra města zřejmě z toho důvodu, že chtějí mí blíže do zaměstnání, nebo více lidí žije v jedné části státu asi proto, že se tam vyskytuje více zdrojů a pracovních příležitostí).
  - Studovat mapu hustoty zalidnění USA a napsat názor, jak rozdíly v hustotě závisí na poloze (např. větší hustota zalidnění je na

- východ od Mississippi a pouštních oblastech východní části země).
- Porovnat mapy rozmístění obyvatelstva s mapami podnebí, srážek, délky vegetační doby, přírodních zdrojů a jiných fyzických prvků a navrhnout důvody pro rozmístění obyvatelstva na Zemi (např. málo lidí žije ve velmi suchých nebo velmi chladných oblastí).
- B. Popsat a srovnat charakteristiky obyvatelstva v různých měřících:
- Vytvářet grafy a mapy místního společenstva znázorňující charakteristiky svobodných, počet zaměstnaných a nezaměstnaných, počet osob mužského a ženského pohlaví).
  - Vytvořit dotazník na zjištění charakteristik obyvatelstva, které studenta zajímá (např. počet sester a bratrů, vzdálenost ke škole, místo narození, měsíc narození, oblíbený sport, druhy domácích zvířat, věk rodičů a prarodičů), sesbírat tyto informace od studentů z dvou tříd a popsat a srovnat tyto dvě populace.
  - S použitím údajů, grafů a map týkajících se znaků obyvatelstva srovnat tyto znaky obyvatelstva (např. střední dobu života, dětskou úmrtnost, městské obyvatelstvo a hrubý národní produkt na osobu) dvou míst (např. dvou států, dvou zemí, dvou různých regionů světa jako např. Latinské Ameriky a Afriky, nebo dvou subregionů uvnitř jednoho regionu jako např. jihovýchodní Asie a východní Asie).
- C. Srovnat příčiny a následky migrace obyvatelstva:
- Číst vyprávění o různých migracích v různých regionech světa a diskutovat o důvodech každé migrace (např. dobrovolné stěhování jako je stěhování rodiny do většího bytu blíže ke škole, nebo migrace obyvatel východu nevlastních půdu na statky planin nebo nedobrovolné stěhování jako je transportace Afričanů do Severní a Jižní Ameriky nebo odchod obyvatel z Irska kvůli nedostatku brambor).
  - Napsat článek nebo krátkou hru popisující důvody, proč by jednotlivec nebo rodina byla zapojena do dobrovolné nebo nedobrovolné migrace (např. rodina, která se rozhodla odejít z Evropy do Spojených států v 90. letech 19. století, Číňan, který odešel do USA na stavbu železnice v 60. letech 19. století nebo Turek, který se rozhodl najít si práci v Německu v 80. letech 20. století).
  - Navrhnout způsoby a načrtnout mapu, jak fyzická geografie ovlivňuje trasy, proudy a cíle migrace (např. lidé se stěhují v údolích podél řek, pohoří mají funkci bariér, horské průsmyky umožňují průchod, velké vzdálenosti ovlivňují tok informací a cíl migrace).

GEOGRAFICKÝ STANDARD 10

Nefyzickogeografické (humánní) systémy

Charakteristiky, rozložení a složitost jednotlivých kultur na Zemi.

Po ukončení čtyřleté školní geografické výchovy student rozumí následujícím tématům:

1. Jak znaky kultury ovlivňují způsob života lidí

2. Jak se liší jednotlivé kultury na Zemi
3. Jak se kultury mění

Student je schopen:

A. Určit a porovnat kulturní znaky různých regionů a lidí:

- Určit složky kultury (např. jazyk, společenská organizace, náboženství a tradice, formy přístřeší, ekonomické aktivity, školství) a napsat stručný popis studentovy kultury obsahující alespoň jednu větu ke každé složce.
- Určit rozdíly mezi způsoby života různých lidí žijících ve stejném regionu (např. kulturní rozdíly mezi rodilými Američany a Evropany žijícími podél východního pobřeží v 17. století nebo mezi Indy a Muslimy žijícími v současné Indii).
- Na kulturních složkách porovnat jak děti žijí v různých regionech (např. podobnosti a odlišnosti prostředí a zdrojů, technologie, stravu, bydlení, společenské uspořádání, náboženství a tradice, školství, co je umožněno chlapcům a dívkám).

B. Popsat a porovnat jednotlivé kultury na Zemi:

- S použitím tematických map napsat stručné srovnání kulturních regionů na světě (např. etnický původ, jazyk, náboženství, politické systémy, typické jídlo).
- Prostřednictvím grafů, map a obrázků porovnat, čím se lidé v různých regionech žijí (např. porovnat farmářství a práci za mzdu v Mexiku nebo dobytčí farmářství ve Střední Americe a dobytčí farmářství ve Spojených státech).
- Pomocí porovnání dvou kultur pochopit, jak se kultury liší v užívání podobného prostředí a zdrojů (např. jak lidé žijí v Phoenixu v Arizoně a jak v Rijádu v Saudské Arábii).

C. Popsat změny v kultuře:

- Na základě rozhovorů s rodiči a prarodiči pochopit kulturní změny (např. jak se změnila role žen ve společnosti a jak to ovlivnilo život ve Spojených státech a ostatních regionech světa, jak rádo a později i televize změnilo využívání volného času ve Spojených státech).
- Použít historické údaje, primární a sekundární materiály, ilustrace a další informační zdroje k popisu změn charakteristik kultury (např. role dětí ve společnosti, styl oblékání, způsoby dopravy, typická strava, typy bydlení, postoj k prostředí a ke zdrojům).

GEOGRAFICKÝ STANDARD 11

Nefyzickogeografické (humánní) systémy

Modely a sítě ekonomických vazeb na zemském povrchu.

Po ukončení čtyřleté školní geografické výchovy student rozumí následujícím tématům:

1. Poloha a prostorové rozšíření ekonomických aktivit.
2. Faktory, které ovlivňují polohu a prostorové rozšíření ekonomických aktivit.

3. Dopravní a komunikační sítě používané každodenně.

Student je schopen:

A. Vysvětlit čím se lidé v různých částech světa živí:

- Popsat jak lidé v různých regionech světa výrobou zboží a zaváděním služeb uspokojují své základní potřeby (např. pěstování plodin a nakupování potravin v rozvojových a rozvinutých společnostech nebo ekonomické aktivity ve venkovských regionech a ekonomické aktivity v městských oblastech v jednom státu USA).
- Na mapě ukázat ekonomické spojení mezi regiony a všeobecně popsat, jak obchod ovlivňuje to, čím se lidé živí v každém regionu (např. příliv paliv z jihozápadní Asie do industrializovaných regionů světa s nedostatkem zdrojů energie, příliv elektroniky z Tichomoří do Spojených států).
- Vytvořit mapu znázorňující místo výroby potravin, oblečení a domácích potřeb a místa s nalezišti surovin potřebných k výrobě tohoto zboží a popsat, čím se lidé v těchto místech živí.

B. Určit polohu a klasifikovat ekonomické aktivity:

- Podle ekonomických aktivit klasifikovat půdu a připravit mapu různých využití půdy (např. průmyslová, rekreační, komerční, k výstavbě).
- S použitím mapy porozumět modelům ekonomických aktivit v městské oblasti a navrhnout důvody těchto modelů (např. obchodní části, průmyslové oblasti, nákupní oblasti, místo odpočinku a rekreace, centra správních služby).
- Určit polohu ekonomických aktivit využívajících přírodních zdrojů, které se nacházejí v místním regionu nebo státě (např. zemědělství, těžba, rybníctví, lesnictví) a popsat důležitost těchto aktivit pro region.

C. Určit faktory důležité pro polohu ekonomických činností:

- Na mapě místního společenstva určit polohu příbuzných živností nebo jiných ekonomických aktivit a navrhnout, proč jsou umístěny tam, kde jsou (např. obchody se zdravotnickými pomůckami a uniformami, laboratoře a kanceláře doktorů v blízkosti nemocnice, skladiště a průmyslové továrny poblíž hlavních dopravních tras, prodejci automobilů v blízkosti hlavních silni, restaurace v dostupných místech v oblastech s vysokou koncentrací obyvatelstva).
- Připravit seznam spotřebního zboží (např. nealkoholické nápoje, chléb, CD-disky, basketbalové pálky) určit materiál, postup výroby a zpracování potřebné k výrobě každého zboží a rozhodnout, zda je výroba umístěna v místě zdrojů přírodních materiálů nebo v místě spotřeby.
- Vytvořit seznam zemědělských výrobků vyráběných ve studentově regionu, určit, kde jsou zpracovány a zmapovat způsoby jejich rozšíření.

D. Určit způsoby transportu a komunikace používané při přepravě lidí, výrobků a myšlenek:

- Připravit grafy a mapy znázorňující počet automobilů na osobu v zemích různých částí světa a porovnat důležitost automobilové dopravy v USA a v jiných zemích.

- Napsat seznam a popsat výhody a nevýhody různých typů dopravy pro různé zboží a účely (např. nákladní čluny a vlaky pro přepravu rozměrných a těžkých nákladů, letadla pro přepravu drahého zboží podléhající zkáze, ropovody pro přepravu kapalin a ropy, kola, železnice a auta pro městskou přepravu).
- Připravit časovou přímku a mapy ukazující, jak se transportní a komunikační systémy změnila a jak ovlivnily obchod a ekonomické aktivity (např. regiony se mohou ekonomicky specializovat, s kvalitními silnicemi a dopravou chladícími vozy je větší dostupnost mimo sezónního ovoce a zeleniny, zdokonalení dopravních a komunikačních systémů umožňuje rozvoj obchodu v regionálním, národním i celosvětovém měřítku).

GEOGRAFICKÝ STANDARD 12

Nefyzickogeografické (humánní) systémy

Procesy, modely a funkce lidských sídel.

Po ukončení čtyřleté školní geografické výchovy student rozumí následujícím tématům:

1. Typy a prostorové modely sídel.
2. Faktory, které ovlivňují výběr místa pro osídlení.
3. Jak se mění prostorové modely lidských sídel.
4. Prostorové charakteristiky měst.

Student je schopen:

A. Popsat typy sídel a modely využívání půdy v USA a v ostatních regionech světa:

- Písemně porovnat typy sídel v USA a v jiných zemích v minulosti a v současnosti (např. popsat postupné utváření sídla a jeho proměnu od samoty k vesnici, městečku, velkoměstu).
- Porovnat sídla a využití půdy ve městech a na předměstích, všimnout si shodností a rozdílů (např. kde lidé bydlí, kde jsou umístěna zařízení služeb, kde je výrobní oblast, typy domů, velikost zahrádek, hustota osídlení, dopravní prostředky, existence infrastrukturních prvků – např. chodníků, pouličního osvětlení).
- Číst příběhy a básně o jiných společnostech než je studentova (např. městská společnost, jestliže student žije na venkově).

B. Určit polohu sídel a důvody jejich polohy.

- Na mapě určit oblasti s velkou hustotou osídlení a navrhnout důvody pro toto osídlení (např. úrodná půda, dobré dopravní možnosti, dostatek vody v údolí řeky Gangy nebo zásoby uhlí, železa a dalších surovin a vodní doprava v Porúří).
- Číst příběhy minulých i současných přistěhovalců do různých regionů Spojených států a vysvětlit, proč si vybrali právě to místo (např. pracovní příležitosti, půda, podnebí).
- Porovnat dva nebo více regionů a navrhnout pravděpodobné důvody pro odlišnosti nebo podobnosti v počtu obyvatelstva a hustotě

zaldinění (např. velikost sídla, přírodní prostředí a přírodní zdroje, kulturní tradice, historické události, přístupnost místa).

C. Vysvětlit modely sídel typické pro různá období:

- Analyzovat podobnosti a odlišnosti kulturních regionů a navrhnout, proč se lidé v minulosti usadili na těchto místech a proč tato sídla přetrvávají i dodnes (např. jako centra inovace a kulturního, sociálního, ekonomického a politického vývoje, která přitahují obyvatele jiných sídel).
- Popsat modely sídel charakteristické pro vývoj studentova společenstva nebo státu (např. od příchodu člověka na dosud neobydlené území k utváření samot, vesnic, k boji vesnic o ekonomickou převahu, od malého počtu rozptýlených obydlí s malým počtem služeb k větším koncentracím obyvatelstva na vesnici nebo ve městě s mnohem větším počtem služebních zařízení až k současnému modelu suburbanizace a decentralizace).
- Určit důvody zvětšování nebo naopak zmenšování sídel (např. historie měst se zaměřením na jednu oblast průmyslu v dobách prosperity nebo krize).

D. Popsat charakteristiky a polohu měst:

- Na mapě nebo jiném znázornění určit polohu největších měst v Severní Americe a popsat procesy, které se podílely na jejich rozvoji (např. poloha podél důležitých dopravních cest, dostupnost zdrojů atraktivních pro osadníky a pro ekonomiku).
- S pomocí map, obrázků, statistik a osobních vzpomínek popsat změny měst v USA (např. stěhování průmyslových zařízení z centra města do okrajových částí, zvětšování se předměstí, změna tvaru měst).
- Určit a popsat rozdíly mezi sídly různých velikostí (např. rozdíly v dostupnosti zboží a služeb, v kulturních a rekreačních možnostech, v poskytování zdravotnických službách).

GEOGRAFICKÝ STANDARD 13

Nefyzickogeografické (humánní) systémy

Jak dobré a špatné vztahy mezi lidmi ovlivňují rozdělení a řízení zemského povrchu.

Po ukončení čtyřleté školní geografické výchovy student rozumí následujícím tématům:

1. Typy územních jednotek.
2. Rozšiřování a charakteristiky politických, sociálních a ekonomických jednotek v různých měřítcích.
3. Jak lidé rozdělují zemský povrch.
4. Jak spolupráce a konflikty ovlivňují sídla v místním společenstvu.

Student je schopen:

A. Určit a popsat typy územních jednotek:

- Určit politické jednotky v různých měřítcích (např. volební krsek, spádovou oblast ke škole, městečko, metropolitní oblast, distrikt,

stát a národ).

- Připravit tabulku, diagram nebo mapu zobrazující veřejné služby řízené vládou a určit území, které je těmito službami pokrytu (např. hierarchie policejních služeb od místní policejní stanice, přes šerifa distriktu až k ministerstvu obrany).

Připravit atlas různých územních jednotek (např. mapu distriktů jednoho státu, mapy států USA nebo Mexika, mapy kanadských provincií, mapy zemí Severní a Jižní Ameriky, mapy spolupracujících zemí (např. země Evropské Unie).

B. Popsat charakteristiky politických jednotek v různých měřítcích:

- Popsat společné charakteristiky politických regionů (např. hranice, zákony, funkce, stupeň samosprávy, dosah soudních orgánů).
- Připravit tabulku srovnání velikosti a počtu obyvatel deseti velkých a deseti malých zemí.
- Popsat funkci politických jednotek (např. tvorba zákonů a dohlížení na jejich neporušování poskytování služeb, daně) a jak se v jednotlivých měřítcích liší (samosprávná obec, distrikt, stát, země).

C. Vysvětlit, jakým způsobem a proč lidé bojují o moc na zemském povrchu:

- Určit nedávné změny v politickém a ekonomickém systému země (např. rozpad bývalého Československa, občanská válka v bývalé Jugoslávii, konec rasismu v Jižní Africe) a navrhnout důvody těchto změn (např. etnické a národnostní rozdíly, boj o politickou moc, ekonomické nerovnosti).
- Připravit soubor map dokumentujících, jak se Spojené státy postupně rozšiřovaly až do současné podoby.
- Seznámit se s geografickou historií státu a s tím, jak stát získal současné hranice.

D. Analyzovat současné události jak příklad spolupráce nebo boje, nebo obou:

- Určit, které místní problémy byly předmětem nějakého konfliktu, rozebrat situaci a navrhnout, jak tyto problémy ilustrují myšlenku spolupráce a boje.
- Podle místních událostí nebo událostí v jiných společenstvech napsat příběhy v nichž lidé řeší problémy spolupráce (např. skupinová práce při úklidu odpadků podél silnic, spolupráce s místní bezpečnostní hlídkou, spolupráce na stavebních projektech).
- Podle současných událostí určit příklady spolupráce a boje mezi zeměmi.

GEOGRAFICKÝ STANDARD 14

Prostředí a společnost

Vliv lidské činnosti na fyzické prostředí.

Po ukončení čtyřleté školní geografické výchovy student rozumí následujícím tématům:

1. Závislost člověka na fyzickém prostředí.
2. Jak lidé mění fyzické prostředí.
3. Lidská činnost se může přizpůsobit fyzickému prostředí a nebo ho naopak může ohrozit.

Student je schopen:

A. Popsat jak je člověk závislý na fyzickém prostředí:

- Připravit tabulku ukazující jak se atmosféra, biosféra, litosféra a hydrosféra podílejí na každodenním životě studenta.
- Vytvořit seznam věcí, které lidé potřebují, chtějí a získávají z fyzického prostředí (např. potravu, čistý vzduch, vodu a přírodní zdroje) a určit, které z těchto získaných věcí pocházejí ze studentova společenství, regionu, státu a které z cizího státu.
- Napsat srovnání, jak jsou lidé v místním společenství a lidé v jiné části světa závislí na fyzickém prostředí.

B. Určit způsoby, kterými člověk pozměňuje fyzické prostředí:

- Uvést příklady změn ve využití půdy v místním společenství (např. změna půdy z nevyužité na zemědělskou, změna z jednoho typu zemědělství na jiný, změna ze zemědělství na výstavbu, z průmyslového využití na uvolnění půdy).
- Použít mapy nebo grafy k ilustrování změn fyzického prostředí místního společenství z důvodů procesů jako jsou urbanizace, rozvoj dopravy a zemědělství, zavedení nových druhů rostlin a živočichů.
- Připravit ilustrovanou brožuru dokládající jak a proč lidé mění fyzické prostředí (např. tvorbu zavlažovacího systému, vytváření prostoru pro domy a obchodní centra, vysazováním plodin, stavbou silnic).

C. Ohodnotit vliv lidské činnosti na fyzické prostředí:

- Tabulkou porovnat rostliny, které se nacházely v místním společenství dříve a rostliny, které se tamtéž nacházejí dnes a odhadnout důvody případných změn (např. změny klimatu, znečištění vzduchu, znečištění vody, rozšiřování lidských sídel).
- Uvést příklady, jak člověk svou činností zvýšil možnosti fyzického prostředí podporovat lidstvo v místním společenství, ve státě, v USA a v jiných zemích (např. používáním zavlažovacích a vysušovacích technik ke zvyšování úrody, zalesňování jako prevence proti erozi, protizáplavové projekty).
- Určit příklady, jak je fyzické prostředí v místním společenství zdůrazněno.

GEOGRAFICKÝ STANDARD 15

Prostředí a společnost

Jak fyzicko-geografické systémy ovlivňují nefyzicko-geografické (humánní) systémy.

Po ukončení čtyřleté školní geografické výchovy student rozumí následujícím tématům:

1. Jak změny uvnitř fyzickogeografických systémů vytváří prostorové modely, které ovlivňují lidské přizpůsobení.
2. Způsoby, jak fyzické prostředí poskytuje lidem příležitosti.
3. Způsoby, jak fyzické prostředí omezuje lidskou činnost.

Student je schopen:

A. Popsat, jak se lidé přizpůsobují změnám fyzicko-geografického prostředí:

- Vyjmenovat způsoby, jak se lidé přizpůsobují fyzickému prostředí (např. oblékání, styl domů, zemědělství, rekreační činnosti, potrava, denní a sezónní styl života).
- Popsat a srovnat tradiční způsoby života různých skupin původních Američanů, kteří žili ve studentově společenství, regionu nebo státu a vyvodit z toho, jak se přizpůsobili dostupným přírodním zdrojům (např. závislost obyvatel prairie na bizonech, závislost Irokézů na plodinách rostoucích na úrodných půdách v oblasti Velkého jezera, závislost lidí na severovýchodě a na severozápadě Pacifiku na rybolovu).
- Podle obrázků bydlení typického pro studentovo společenství, region nebo pro jiné části USA v různých obdobích popsat, jak fyzicko-geografické prostředí může ovlivnit výběr stavebního materiálu a styl stavby, a jak lidé přizpůsobují stavební styl dostupným stavebním materiálům (např. zateplené domy v oblasti Velkých prérií, zákopy prvních osadníků v Texasu, sruby na zalesněném východě Spojených států).

B. Zjistit, jaké příležitosti poskytuje fyzické prostředí lidem:

- Popsat, jaký užitek z fyzického prostředí má studentovo společenství (např. zemědělství na úrodných půdách, rybolov v místních vodách, práce v dolech).
- Zhodnotit vliv počasí a podnebí (teplotní rozdíly, rozložení srážek, délka vegetační doby, období záplav, doba slunečního svitu) na zemědělskou činnost, typ obydlí, spotřebu paliva a na další aktivity ve studentově společenství nebo státě.
- Popsat charakteristiky fyzického prostředí místního společenství, které poprvé upoutaly osadníky a příležitosti, které toto fyzické prostředí poskytuje nyní a určit, jak změna technologie nebo kultury může změnit lidský pohled na prostředí.

C. Popsat způsoby, jak fyzické prostředí omezuje lidskou činnost:

- Popsat, jak fyzické prostředí omezuje lidskou činnost ve studentově komunitě, regionu a státu na každodenní a sezónní úrovni (např. vliv počasí a podnebí na zemědělství, rekreační činnost, zásobu vody, rozšiřování sídel).
- Popsat typy klimatu v různých částech světa a jejich vliv na životy lidí v nich žijících (např. jak jsou lidé ovlivňováni tím, že žijí v oblasti stále zmrzlé půdy, v oblasti se srážkami nad 200 palců ročně, v oblasti téměř bez srážek).
- Vysvětlit, jak může zemský povrch omezovat činnost člověka (např. hory, útesy a močály ovlivňující stěhování lidí a dopravu, podpovrchové horniny nevhodné pro zakládání staveb, svahy příliš strmé pro osídlení nebo pro zemědělské využití).

D. Popsat a lokalizovat přírodní katastrofy:

- Definovat a uvést příklady přírodních katastrof (např. záplavy, větrné smrště, tornáda, zemětřesení) vyskytujících se ve studentově společenství, regionu a státu.
- Srovnat přírodní katastrofy vyskytující se v přírodním prostředí, v němž student žije a katastrofy, které se vyskytují v podobných prostředích (ve smyslu jejich lokace, síly, frekventovanosti a vlivu na člověka).
- Sbírat informace o výskytu přírodních katastrof ve studentově státě a kdekoliv v USA a vytvořit mapu s názvem: Výskyt typu přírodních katastrof ve státě.

GEOGRAFICKÝ STANDARD 16

Prostředí a společnost

Jak se mění význam, použití, rozšíření a důležitost zdrojů.

Po ukončení čtyřleté školní geografické výchovy student rozumí následujícím tématům:

1. Charakteristiky obnovitelných, neobnovitelných zdrojů.
2. Prostorové rozšíření zdrojů.
3. Úloha zdrojů v každodenním životě.

Student je schopen:

- A. Lokalizovat a rozlišit ložiska obnovitelných a neobnovitelných zdrojů:
  - Symboly určit umístění ložisek obnovitelných a neobnovitelných zdrojů na mapě (např. fosilní paliva, minerály) a vysvětlit, na co se každý z těchto zdrojů používá.
  - Navrhnout a provést mezi studenty, rodinou a dalšími členy místního společenstva porovnání v každodenním využívání zdrojů ve škole, doma a ve společnosti a učit, které z těchto zdrojů jsou obnovitelné (např. dřevo), neobnovitelné (např. ropa).
- B. Vysvětlit vztahy mezi nalezišti zdrojů a modely rozmístění obyvatelstva:
  - S použitím map popsat vztahy mezi ekonomickými aktivitami a výskytem zdrojů a určit největší průmyslové oblasti a zdroje železné rudy, uhlí a dalších přírodních zdrojů.
  - S použitím map popsat nejdůležitější dopravní trasy spojující zdroje a zákazníky a určit použité způsoby dopravy (např. námořní, potrubní, říční, silniční).
  - S použitím informací z historie vysvětlit, jak je model osídlení ovlivněn objevením a využitím zdrojů (např. důlní města v Coloradu jako centra osídlení na konci 19. století, nebo rozšiřování průmyslu a měst na úpatí Apalačského pohoří od 18. století).
- C. Popsat využití zdrojů v každodenním životě studenta:
  - Popsat jak a kde je v místním společenství vyráběna elektřina, načrtnout mapu nalezišť surovin.
  - Na mapě určit naleziště surovin, které se používají při výrobě zboží ve společenství všeobecně používaného (např. automobily, léky, oblečení a potraviny).
  - Písemně srovnat zdroje používané v oblasti, kde student žije a v jiných oblastech světa a všimnout si především rozdílů ve způsobu použití a v hodnocení zdrojů (např. použití dřeva v USA jako stavebního materiálu a v Dominikánské republice jako paliva).
- D. Určit a zhodnotit současné kritické problémy spojené s využitím zdrojů:
  - Uvést výhody a nevýhody recyklování a opětovného používání různých typů materiálů.
  - Napsat hru nebo báseň o způsobech zachování přírodních zdrojů.

- Vytvořit plán zachování místních zdrojů, jako je voda nebo divoká zvěř (např. plán majitele motorového člunu nebo rybáře, plán lovce nebo fotografa divoké zvěře).

GEOGRAFICKÝ STANDARD 17

Využití geografie

Jak použít geografii k analýze minulosti.

Po ukončení čtyřleté školní geografické výchovy student rozumí následujícím tématům:

1. Jak se sídla a geografické kontexty během času mění.
2. Lidské vnímání sídel a geografických kontextů se během doby mění.
3. Geografické kontexty ovlivňují lidi a události.

Student je schopen:

- A. Popsat změny fyzickogeografických a nefyzickogeografických (humánních) charakteristik sídel během času:
  - Chronologicky seřadit obrázky typu domů, které byly stavěny ve studentově regionu a vysvětlit, proč se během času jejich styl a velikost měnily (např. migrace, demokratické změny, ekonomické podmínky).
  - Podle grafů hlavních kategorií zaměstnání určit, jak se mění zaměstnanost v jednotlivých oborech ve státě, v němž student žije.
  - Připravit časovou přímku ilustrující, jak se mění rostlinstvo a živočišstvo v regionu (např. sledovat postupné změny vegetace vlivem lidského osídlování a vlivem zemědělství).
- B. Ukázat, jak se mění studentovo společenství:
  - Použít mapy, ilustrace a letecké snímky z různých období a určit a popsat faktory, které se podílely na změnách využití půdy ve společnosti (např. budování ulic a silnic, stěhování obyvatelstva, směrnice týkající se využití půdy).
  - Použít primární a sekundární dokumenty a určit skupiny lidí, kteří se podíleli na růstu, rozvoji, kultuře a využití půdy ve společenství.
  - Na základě rozhovoru se starším členem společenství napsat příběh „takto to bylo“ a doplnit příběh mapou a obrázky.
- C. Popsat, jak lidské vnímání přírodního prostředí ovlivnilo stěhování člověka a osídlování:
  - Vysvětlit, jak objevení nebo naopak vyčerpání ložisek zdrojů nebo technologií může ovlivnit lidské vnímání prostředí a migrační modely (např. historie ropy v mnoha regionech USA – Pensylvánii, Louisianě, Texasu, nebo změny v postoji k Velké americké poušti).
  - Použít primární a sekundární dokumenty a určit, jak se měnilo lidské vnímání prostředí s délkou trvání osídlení a se známostí oblasti.

- Číst příběhy o životě dětí v minulosti, popsat jejich postoj k přírodnímu prostředí a srovnat tyto jejich postoje s postoji dětí v současnosti.
- D. Popsat geografický kontext, který ovlivnil lidstvo a události v minulosti:
- S použitím map a vyprávění zařadit historické události do prostorového kontextu (např. číst o jízdě Paula Revere a následovat jeho jízdu v přiměřeném měřítku, nebo určit polohu největší bitvy občanské války a popsat vliv polohy na průběh bitvy).
  - S použitím map porovnat obchodní cesty s prouděním vzduchu a s oceánskými proudy a navrhnout, jaké byly mezi nimi vztahy v minulých stoletích (např. obchodní cesty prvních evropských kolonistů byly spojeny s pasáty, Muslimové v 8. století užívali monzunů k přeplutí Indického oceánu).
  - Připravit vizuální materiály (mapy, tabulky, grafy) a psaný popis fyzických a nefyzických charakteristik sídel jako odpověď na otázku „Jak to bylo žít na místě X v době Y?“ (např. připravit mapy osídlení a dopravních cest studentova státu na přelomu 20. století).

GEOGRAFICKÝ STANDARD 18

Využití geografie

Jak využít geografii k porozumění současnosti a plánování budoucnosti.

Po ukončení čtyřleté školní geografické výchovy student rozumí následujícím tématům:

1. Dynamický charakter geografie.
2. Jak lidské vnímání ovlivňuje výklad světa.
3. Prostorové dimenze společenských problémů a problémů životního prostředí.

Student je schopen:

- A. Určit, jak se mění geografické podmínky:
- Prostřednictvím grafů popsat vztahy mezi růstem počtu obyvatelstva a využíváním přírodních zdrojů.
  - Nakreslit seriál nebo napsat příběh znázorňující způsoby hospodaření se zdroji a vysvětlit, proč je toto hospodaření důležité (např. péče o půdu pro zachování produktivity zemědělství i pro budoucí generace, znovu zpracování neobnovitelných zdrojů pro jejich záchranu budoucím generacím).
  - Na časové přímce ukázat plánovaný růst světové populace.
- B. Popsat, jak může rozdílné vnímání ovlivnit lidský pohled na svět:
- Z různých materiálů získat informace o tom, jak různé skupiny vnímají stejné místo, prostředí nebo události (např. zkoumat mapy a porozumět různým představám o světě).
  - Porovnat život dětí v různých společnostech, zejména jejich postoj k osobnímu životu, ke vzdělání, jejich touhy a rozdíly mezi

dívkami a chlapci.

- Odpovědět na otázku: Existuje celosvětový problém týkající se životního prostředí? Jestliže ano, čím byl vyvolán?
- C. Rozhodovat o problémech týkajících se člověka a přírody:
- Popsat některé člověkem způsobené změny v různých částech Spojených států a zamyslet se nad jejich účinky v budoucnosti.
  - Navrhnout a prodiskutovat možná řešení problémů životního prostředí a pravděpodobné následky každého řešení a potom určit nejlepší řešení (např. nejlepší způsob zpracování plastových krabic na mléko v místním společenství).
  - Zmapovat a provést analýzu prostorových aspektů společenských problémů (např. podle rozdělení rodinného příjmu v městské oblasti vyvodit důsledky pro nezaměstnanost).